ИЗЛАЗИ
уторником
и
суботом

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА Његошева Бр. 7
ЦЕТИЊЕ

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

УРЕЂУЈЕ ОДБОР
РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ
ТЕЛЕФОН УРЕДНИШТВА
БРОЈ 64
ПРЕТПЛАТА:
МЈЕСЕЧНО Lit. 8·—
ПОЈЕДИНИ БРОЈ Lit. 1·—

ЛИСТ ЗА НАЦИОНАЛНУ ПОЛИТИКУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПРИВРЕДУ

ЗА ЗИМСКУ ПОМОЋ

Јесен са својим благим и топлим данима већ је на измаку и нећемо дуго чекати, па ће на нашим вратима закуцати први зимски дани пуни прилјетње и неизвјесности. Снијежне пахуљице ускоро ће покрити наша поља и смјесто радости и дјечјег весеља донијеће страшну зебњу. Мећава ће немилосрдно, помијешана са ледом неке дјеце и плачем несрећних мајки, изводити своју лудачку мелодију на клавијатури поцрнелих и нахерених видова побијених и одустошених домова.

Дрвљаници без дрва, амбари без једног зрна, људи и дјеца голи и боси, ушкољурени у каквом ћошку међу зидинама изорјеле куће, нијемо гледају над снажних пахуљица и присуствују зимском концерту мећаве и сјеверца. Ето, то је слика зимских дана који се све више примичу.

Код свих културних народа у ово годишње доба организује се т.зв. зимска помоћ, која је по својој намјени и по својем успјеху добила велики социјални значај. Њој се поклања толика пажња да се у њену службу ставља читав добро организован пропагандни апарат; водећи државници држе своје програмске говоре; дневници увелико поклањају своје стуђе члановима о значају зимске помоћи; уводе се посебне таксе и продају се посебне значке за зимску помоћ: организују се кудиљачке акције са добровољним прилозима у новцу, храни и одјелу. Резултат таквог рада је велик. Хиљаде сиромашних људи и дјеце добијају, ако не све што им је потребно, а оно бар толико што им је најнужније да би зиму како-тако пребацили преко својих нејаких леђа.

Мада се код нас води мало рачуна о психологији маса и о чиниоцима које на те масе утичу, мислим да није неопходно потребно наглашавати какав се, поред материјалног, постиже психолошки успјех једном добро организованом и изведеном зимском помоћу. Може се са сигурношћу устврдити да је психолошки успјех кудикамо већи од материјалног. Јер, зимска помоћ је један од најбољих доказа који код сиромашног свијета оставља утјечатљив утисак да се поред државе, о њему брине и појединац као такав. Организовањем зимске помоћи даје се прилика сваком појединцу да покаже своје осјећаје, разумијевање и љубав за свога ближњега којему, материјално схваћена, животна срећа није била толико наклоњена. Но, ефекат тога није само материјално побољшање. Има нешто и важније. Таме се развија осјећај међусобне љубави, завичајности, солидарности и заједничке припадности. А то су све средства којима се отклањају можебитни неспоразуми држављана; то је најчвршћи грађевни материјал којим се нинелиц пукотине које се с времена на вријеме појављују међу народним слојевима, а које пукотине често пријете да прогутају и једне и друге који стоје на њиним ивицама. То је једно од најтежих питања државне политике. На том су питању падали и падаће још многи кандидати за наслов великог државника.

Нажалост, код нас се води мало рачуна о тим питањима. А треба знати да је баш сада час када се морамо позабавити тим питањима, јер су нам их догађаји и вријеме поставили у таквој форми и са таквом жестином да их не смијемо прескочити рјешењу случаја. Такав поступак значио би свако осуство националне свијести и основно несхватање положаја у ком се налазимо. Данашњица је тешка, јучерашњица бијаше још тежа, а будућност ће бити онаква какву је будемо стварали ми у заједници са нашим пријатељима. Ми не смијемо дозволити да нашом субдином одлучује случај, јер то би значило омогућити повратак режима Радовића, Куновог Присоја и не знам још каквих све партизанских штабова. Ми морамо бити свој на своме. Ми морамо бити господари своје судбине и ником другом не признавати то право. А кад је тако, онда морамо сви сложно настојавати да рјешимо, уколико то дозвољавају постојеће прилике, ова питања која нам се намећу, а од њихових исправног и правовременог рјешења увелико ће зависити наша будућност. Како будемо радили, тако ћемо и дочекати.

Једно од најакцентнијих питања које тражи своје рјешење, то је свакако питање: како да се помогне породицама погинулих националних бораца. Рјешење овог питања није лако, али га морамо рјешити онако како можемо и умијемо. Сиромашна дјеца националних бораца морају имати бар кров над главом и кору хљеба у руци. Ако су њихови очеви и њихови хранитељи могли дати своје животе за нас, онда се и ми морамо побринути да њихова дјеца не скитају од глади и зиме. Та иста дјеца ће сјутра, попут својих очева, узети пушку у одбрани свог народа. Но и без тога, ми ћемо се на тај начин најбоље одужити својој дужности коју имамо према палим жртвама. Ми не смијемо дозволити да њихова дјеца питају своје мајке: Ја зашто су пали наши очеви?

Зашто се морамо побринути и за избјегличке породице. Њихов удес такође је тежак, а к томе и они су допринијели свој крвави прилог у борби против комуниста. Треба знати да су избјеглице из Метохије битку код Гарча рјешиле у нашу корист.

Један од најбољих и за сада могућих начина да се помогне поменутим јесте тај да се организира зимска помоћ са добровољним прилозима.

Др. В. П.

Говор британског министра Идена изазвао дезоријентацију у јавности

Говор британског министра Идена о ситуацији Енглеске изазван је углавном дезоријентацијом британског народа у вези на све већим уплитањем Сјеверне Америке у утицајну сферу енглеског царства. Он је изјавио да енглеско царство није у стању да напусти свој положај свјетске силе, у првоме реду зато што енглески народ има велико искуство у владању свијетом и што његова историја и географски положај вахтијевају да он остане свјетска сила. Спомињући помоћ Русији рекао је Иден да у анализма рата не постоји тако величанствени догађај као што је упућивање конвоја за Русију. Тај говор требао је да дајнеисцијуђу оптимизма духу његових сународника а и нарочиту опомену братићима с оне стране Атлантика, који су међутим Енглеској отели такве положаје да се више не морају бринути за лондонска бомбардовања. Што се тиче конвоја упућених за Русију, Стаљин сигурно неће бити одушевљен Иденовом изјавом, обзиром на крајњу незнатност ратног материјала што стиже у руске руке.

НОВЕ ПОБЈЕДЕ ОСОВИНСКИХ ПОДМОРНИЦА

на морским путевима Атланског Океана

Ванредни њемачки билтен од 5 новембра најављује сљедеће побједе подморничких јединица по Атлантику и Сјеверном Леденом Мору.

Током опширних операција од Сјеверног Леденог Мора све до Мадагаскара, послије великих успјеха из прошлих дана су њемачке подморнице, одушевљене неуморним нападачким духом, задале нове врло тешке губитке непријатељској транспортној флоти. Они су у сјеверном Атлантику, током издржљивог прогоњења, дошле у додир поново са остацима конвоја упућеног за Енглеску са теретом ратног материјала и хране, којему је већ потопљено 16 бродова од укупно 94.000 тона, те су потопиле још 6 бродова од укупно 37.000 тона, оштетивши сем тога торпедом 2 лађе Друге подморнице су у изолованим ловачким акцијама потопиле у Сјеверном Леденом Мору, сјеверном Атлантику код острва Светог Јована, у екваторској зони код острва Фернандо де Норонха, у Јужном Атлантику нарочито у водама код Капштата, у граничној зони Индијског Океана јужно од Мадагаскара, 20 бродова од укупно 131.000 тона. Један од њих је потопљен са 5 посада раније потопљених бродова, које нијесу нашле мјесто у чамцима за спасавање. На тај начин изгубио је непријатељ још 26 бродова од укупно 168.000 тона. Један од ових бродова био је натоварен ратним материјалом одређеним за сјеверноафрички фронт.

Претходни билтен њемачке Врховне команде објавио је прије два дана и сљедећа потапања што су осовинске подморнице извршиле.

Источно од канадске обале дошла је једна група њемачких подморница, и поред неповољних временских услова и слабе видљивости, у додир са једним конвојем натовареним ратним материјалом и храном упућеним из Америке за Енглеску. У жестоком нападима, који су трајали више дана и ноћи потопљено је 16 бродова, међу којима 3 брода натоварена муницијом који су одлетјели у ваздух већ послије првих погодака. Торпедована су још 2 друга брода од укупно 11.000 тона, као и један контраторпиљер и једна корвета. Само распршеним остацима конвоја успјело је да умакну благодарећи густој магли.

Против овог рваравања англоамеричка команда прилазе у разним коментарима штампе своју немогућност одбране.

Јавља се из Мадрида да се у водама Канарских Острва сакупио је један шпански брод 23 члана посаде једног британског трговачког брода потопљеног од стране подморница Осовине. Јављено је такође и о доласку других 36 енглеских бродоломаца, које је један шпански брод цистерна покупио у водама код Канарских Острва.

Савнаје се даље да је и један пор тугалски брод, на путу за Јужну Америку, спасио 15 бродоломаца са једне британске лађе торпедоване у Атлантику, те их искрцао у Аргентини. Бродоломци су провели на мору 34 дана.

У Мадери искрцала се је прва група бродоломаца са конвоја раверореног код Канарских Острва, 84 бродоломца стигло је у Фунчал. Неки од њих су рањени.

У Лас Палмас стигла су три чамца за спасавање једног енглеског брода торпедованог око Канарских Острва. Са бродоломцима, које је раније скупио један шпански брод, спашена је читава посада енглеске лађе.

Лист „Фелкишер Беобахтер" пише: Док британска штампа увјерава да се опасност од подморница скоро већ отклонила, да су регистрована потапања посљедња, и да је магла моћни завезник, њемачка подморничка флота постизава стално нове огромне резултате, оперишући такође и у водама залива Св. Лауренција и стварајући тешке проблеме за Англоамеринканце од Рта Добре Наде па све до Канаде. Ово је рад младих посада, док се англоамеричка флота није побољшала ни обзиром на вријеме ни обзиром на посаду.

Египатски фронт

2 ов мј. распалила се битка на овоме фронту са веома великом жестином.

Осовинске трупе су храбро вауставиле поновљени притисак моћних непријатељских блиндираних снага, и прешле у више наврата са крајњом смјелошћу у противнапад. Противник је претрпио страшне губитке, нарочито у оклопљеним средствима, од којих је тога дана преко 90 разорено; такође и наши губици значајни су.

Ваздухопловство је учествовало у борби са свим подовима апарата, супротстављајуће се британској авијацији, гађајући непријатељске колоне и оперишући неуморно у њиховој позадини. У многобројним двобојима оборили су осовински авијатичари 19 авиона.

Битка се наставила и током сљедећих дана у пустињској зони између Ел Аламеина и Фуке између јединица борних кола и пјешадије. Послије вачередно жестегог отпора су се четвртог навече трупе италијанско-њемачке армије повукле на нове линије на западу. Обострано су претрпјели велики губици у људству и средствима.

Осовински лови су се истакли у борби против бројно знатно надмоћније непријатељске авијације, оборивши трећег и четвртог ов. мјесеца 26 авиона.

Ваздушни напади на Тобрук и Бенгази задали су огјетну штету. Међу либијским становништвом било је неколико мртвих и много рањених.

Изјава мађарског министра по повратку са источног фронта

Мађарски министар националне одбране, приликом повратка са источног фронта, одговорио је на питања новинара, након што је истакао сарадњу између мађарских и савезничких трупа, сљедеће: „Наши велики савезници су за Мађаре вјерни другови и пријатељи, са којима ће они заједно водити борбу све до побједе".

СКЛАД И СУПРОТНОСТИ

Из ранијих наших чланака читалац је могао да увиди колико су погрешни комунистички појмови о појединим важним политичким, економским или социјалним питањима, и колико у тим појмовима има намјештености, претјераности и срачунатости на пропагандистички ефекат.

Видјели смо како комунисти дијеле друштво на класе, тежећи да међу класама изазову супротности и да развију класну мржњу, а као њену посљедицу и класну борбу. Испуњени мржњом, они живе од мржње, постоје у мржњи, раде у мржњи, умиру у мржњи. Погрешно је, међутим, њихово дијељење друштва на класе. Погрешно у два погледа. Прво, због релативности и несигурности основа са кога при тој подјели полазе, а друго, због тога што постојеће друштвене групе нијесу кастиране, затворене у себи, ограђене кинеским зидом једна од друге, већ међу њима постоји преплитање и кружење, постоји социјална флуктуација.

По чему комунисти дијеле друштво на класе? Одговор на то питање је код њих прилично неодређен и није увијек исти, већ се мијења према томе како им гдје и кад треба. Они у погледу те подјеле немају једног сталног научног критеријума. Напротив, служе се политичким критеријумима: у земљама гдје је индустрија јако развијена и гдје има много индустриских радника, критеријум за друштвено разврставање јесте припадност својине над средствима за производњу; у земљама гдје су развијени занати и пољопривреда, критеријум за разврставање им је рад; у земљама гдје су привредне гране развијене равномјерно, узимају другчији критеријум, а најчешће припадност њиховој партији, која се проглашава за једнног правог заступника радничких интереса и која обећава рај на земљи кад она дође на власт. У сваком случају, њихови критеријуми, услед промјењивости, не могу се сматрати за научно тачне, те према томе и резултати који се њиховом примјеном добијају — носе обиљежје ненаучности и непоузданости. Зашто се служе тим различитим критеријумима? На то питање је лако одговорити. Њима је потребно да постигну циљ, а све им је једно хоће ли га постићи на овај или онај начин: све је њима једно хоће ли „буржујa“ сматрати за „пролетера“, или „пролетера“ за „буржујa“, — главно је да га упрегну у своја кола социјалних раздора и друштвеног преврата.

Модерно друштво, које се зове капиталистичким по економском систему, или грађанским по социјалној изједначености пред законом, одликује се шаренилом свога састава; оно има своје групе и групице, које обављају поједине друштвене функције или дјелове функција, међусобно се допуњавајући и не могући да постоје једна без друге. Кад би се, из научних или каквих других обзира, то друштво разврставало, добило би се много категорија, према томе колико смо и које смо критеријуме употребили за разврставање. Ако се, напр., узме припадност средстава за производњу, онда би једна огромна већина друштва која има средства за производњу представљала једну класу, без обзира на разлике у погледу количине, каквоће и капацитета тих средстава, а они који немају тих средстава састављали би другу класу. Ако се, с друге стране, узме припадност привредним гранама, онда бисмо имали онолико друштвених редова колико има привредних грана; ту би заједно претстављали групацију и капиталисти и радници. Ако се, опет, узме припадност занимањима, имали бисмо онолико група колико има занимања. Узму ли се за основ разврставања културни и идејни моменти, дошло би се до друкчијих резултата и т. д. Из свега тога проистиче да се друштво, као једна велика флуктуабилна, активна, жива и покретна стварност, може сврставати и разврставати у зависности од основа и од сврхе тих операција.

Изводити из те чињенице закључак да је друштво подијељено на одређене класе и да те класе треба да заметну борбу међу собом, то само могу елементи који немају у себи ничега социјалног, већ су испуњени рушилачким бијесом и циљ им је крвопролиће, уништавање људских живота и рушење материјалних и духовних добара у људској заједници.

Иако у друштву између појединих група или појединаца може доћи до сукоба интереса, постоји општи, заједнички интерес. Зар није заједнички интерес и послодавца и радника да предузеће функционише и да његови производи имају добру продају? Послодавцу је интерес, јер ће доћи до сигурније и боље зараде; радницима је интерес, јер им је рад за дуже времена осигран и јер могу добити бољу надницу. Зар свима људима који сачињавају друштвену заједницу није боље да у друштву постоји ред, мир, сагласност интереса и сарадња? Наравно, боље је свима и то је општи интерес, јер је свакоме сигурна глава и може комотно да упражнава своје способности.

Друштво је подложно еволуцији и јасно је да ће његове компоненте, ако у сарадњи и спораузумијевању буду слободно испраживале начине да ту еволуцију помогну и убрзају, постићи боље и благотворније резултате за опште добро, него ако буду заврглe међусобну борбу, која увјесто напретка доноси назадак. У мржњи, ствари је лако порушити, али је тешко или немогуће подићи нове. За стварање свих позитивних вредности неопходне су слога, сарадња и љубав.

Савремено друштво се одликује подјелом рада. Поједине групе људи врше поједине друштвене функције. Људи могу те функције мијењати по вољи. Ко је данас радник не значи да ће и сјутра то бити: може сјутра постати предузетник. Ко је данас предузетник може сјутра постати радник. Живот је састављен на промјена, које му дају и сласт, и горчину, и чар, и ругобу, али у сваком случају интересантност, живахност и покретљивост. Уколико у друштву долази до разлаза интереса, организација је ту да уводи уједначена и изглађена. Држава се издиже изнад друштва и њена социјална улога се баш и састоји у уређивању друштвених односа тако да због појединачних интереса не страда заједнички, или да због општега интереса не пострада појединачни. К.

Погрешни рачуни

Господин Черчил изјавио је недавно да ће 4 година ратовања истргнути иницијативу из руку сеља Тројота пакта и назвати њихов слом. И ове рјечи великог пророка још не давно јединe у Европи допуштене вјере поново су увеле топлу струу крви смрзнуте жиле јаних и тајних поклоника златога стерлинга. Као што жедни, изнурени путник усред безводне пустиње јури, скупивши посљедње снаге, за чудесном фата морганом, у којој види одраз предјела за којим чезне али до којега нема снаге да стигне, тако се задња остатак избјеглих вјерника Ситија својим посљедњим мишићем грчевито хватају за шупље звукове англосаске, пропаганде, губећи свијест за стварност и везујући све своје наде за празну мираж.

У љету 1941 надали су се они свему од зиме. У зиму сањали су прољеће, а у новоме љету — јесен. Сада је и јесен на измаку, па се опет све наде полажу у зиму што наступа. У тим сенаријима мало их интересује превремено ослобађање пресудних успјеха, што је њемачко и савјетско оружје извојевало на источном фронту. Али можда их одушевљавају англоске успјеси на другим ратиштима, код Ел Аламеина, или, можда, код Дјепа? И за та мјеста везивале су се велике наде. Поморски рат? Далека фата морграна показивала је привлачну слику паралисаних подморских акција, док су глуве бројке, које никога нијесу интересовале, из дана у дан показивале све већа и све поразнија истребљења англоскаског бродовља по свим морима обеју хемисфера од стране смјелих и вјештих подморница трећи на живот и смрт уједињених младих нација. А шта је измакло њима, долази непрестано под удар једнако површинске флоте и ваздухопловства, које данас држе под својом контролом све путеве, којима је англоскаско бродовље још прилично недавно пловило, скоро би се могло рећи, са монополним правом.

Па шта одржава онда ме животу ту вјечиту наду? Да ли можда совјетска офензива код Ржева, која је — не постигавши ни један једини циљ — плаћена стотинама хиљада руских живота? Или можда ситуација Стаљинграда, из чијих рушевина Њемци чисте посљедња одбрамбена гнијезда, пресјецајући и задње везе између сјевера и југа?

Не. Англоскаска пропаганда знала је да за своје опсјенивање своје сврхе искористи друге моменте. У прворе реду слијепу послушност, наивност, некритичност, неукост, неуравнотеженост и бескрајну дјетињатост својих вјерника. Њима је, онакима какви су, могла витиастим рјечима оартати слику огромних совјетских територијалних успјеха извојеваних током прошле године, да би их затим упоредила са резултатима овогодишњег ратовања, који наравно — лажни мјерени метром — треба да дадну призор опадања совјетске снаге. Кафанскі стратези под утицајем лондонске пропаганде силом хоће да растумаче свежну концентрацију совјетских трупа на јужном сектору Русије слабошћу, која им тобоже не допушта да се упусте у веће потвате на више страна, као прошле године. При томе они ипак нијесу у стању прикрити да је баш та концентрација погодила бољшевички отпор на најпресуднијој тачки, и угрозила главну везу совјета са њиховим англоамеријанским савезницима, која им тобоже не допушта да се упусте у веће потвате на више страна, као прошле године. При томе они ипак нијесу у стању прикрити да је баш та концентрација погодила бољшевички отпор на најпресуднијој тачки, и угрозила главну везу совјета са њиховим англоамеријанским савезницима, која им тобоже не допушта да се упусте у веће потвате на више страна, као прошле године. При томе они ипак нијесу у стању прикрити да је баш та концентрација погодила бољшевички отпор на најпресуднијој тачки, и угрозила главну везу совјета са њиховим англоамеријанским савезницима, која им тобоже не допушта да се упусте у веће потвате на више страна, као прошле године. При томе они ипак нијесу у стању прикрити да је баш та концентрација погодила бољшевички отпор на најпресуднијој тачки, и угрозила главну везу совјета са њиховим англоамеријанским савезницима, која им тобоже не допушта да се упусте у веће потвате на више страна, као прошле године. При томе они ипак нијесу у стању прикрити да је баш та концентрација погодила бољшевички отпор на најпресуднијој тачки, и угрозила главну везу совјета са

Према томе једна држава наша може се још полагати у Стаљинову тврдоглавост, којој ће можда успјети да Русија настави сву узалудну борбу, и у ову индустрију која је још преостала у московској области и на Уралу, иако се Украјина са исте стране све до њеног пада називала „ненадокнадивом“.

Черчилови вјерници, хватајући се грчевито за сваку његову ма и најшкољу рјечицу, само ако у њој налазе вјешто формулисане сопствене тежње, чине свом идолу велику неправду, не желећи да се сјете и оних неколико рјетких истинитих рјечи што је он изговорио или написао у свом животу. Њима неће бити пријатно ако ни споменемо да је тај исти Черчил једном написао или био бијело да сваки корак Њемачке према истоку чини Европу све независнијом од спољашњег свијета. Ослобјеле богатих источних територија претстављa за Осовину и нијелу Европу огромне добитке, исто толики колико ће страшни губитак за Совјетски Савез, који је са њима изгубио своју главну исхранбену базу, и тако до крајних граница повећао своју зависност од англоамеријанског довоза. На тај начин може се схватити зашто у Лондону и Вашингтону страх за могућности снабдијевања Москве током наступајуће зиме знатно надјачава све спекулације на тешкећама у које ова нова руска зима — по њиховим надама — мора довести осовинске трупе. То може видјети да англоамерички грађани ипак трезвеније гледају на стварност него њихови обожаваоци на европском континенту.

Отворених уста, са напетим ушима и избечених очима сједе ови најанглоаскији Англоласци, они најодданији служитељи лондонског парламента и вашингтонског паралаћтаке, крај дравене кутије која их спаја са цвјевима свих њихових тежњи, потајевајући много на популарну фабричку марку грамофонске куће „Хис Мастерс Бојс“ („Глас свога господара“). Сједе, слушају и чезну. Чезну за оним златним тањирима Ситија и Волстрита, са којих им је можда неки пут било допуштено да мало лизну или омирију остатке царског пира, а можда им се то само присвило или им се зна тим тежили, на грубуше топови и... оде сваки пусти. А из те чаробне кутије, у романтичној атмосфери пушења недопуштеног, која толико побуђује и кваче живу фантазију, можда будући свијет о сопственом јунаштву и самопожртвовању за добро своје отаџбине, за коју ни прст о прст нијесу ударили онда када је било за то прије, одјекује нечија лажно патетички глас хероја романтичног репертуара осредње путујуће трупе, љубимца палавачких шпијунчића. И тај глас јавља свијету о непрестаном порасту англоамеријанских борбених снага, које само чекају на подесан час па да нанесу непријатељу пресудни ударац.

Да је англоаска снага сада већа него прије ступања Совјета у рат могло би се схватити на чињенице да је источни фронт у знатној мјери растеретио запад. Не треба потцјењивати ни вриједност англоамеријске ратне производње, како она у поређењу са објављеним бројкама изгледа као мува наспрам слона. Али — практично — зар је све то спријечило страшне поразе код Дјепа, Тобрука и свуда гдје се ишта покушавало? И томе се свјесно приказује лажна слика, претјерујући вриједност и заобилазећи или ублажујући губитке. Не прича се ниједне рјечи о томе да су осовинске подморске једанпут за увијек разбиле сваку могућност остваривања другог фронта, на гдје то било да није довољно имати оружје и људство на „а“ претпостављајући да у томе нема осцилације — када нема бродовља да се са њим маневрише по потреби. А ово тешко питање бродовља постаје са сваким даном све теже и нерјешивије.

Ето то је стварност коју неки људи тврдоглаво неће да увиде: англосаско-совјетске ратовање дошло је у ћор сокак, у страховиту кризу. Блокада поморских путева спријечава сваку могућност заједничке примјене свих расположивих средстава, па ма колико обилна она била. Разједињени водама и копном наиргнути су „уједињени“ народи сваки повасоб неумољивим ударцима сила Тројног пакта, којима увијек и у свакој прилици подлежу, срваљући са неумитном сигурношћу у давно заслужену пропаст. И то нијесу празна пропагандистичка наклапања по лондонском систему. То је говор чињеница. Чињенице, које остају онакве какве су, без никакког обзира на то да ли се коме сажваљу или не.

Ислам и његове ритуалне одредбе

Ислам, као наука и религија, не познаје фантастику, зидан је логично и прегледан је као књига рачуна. Он познаје мало начела и то само она која уређују односе између Бога и човјека, између људи међусобно, јер он није само религија него и социјална наука.

Било је много филозофско-научних и политичко-државних покрета, без број ратова, духовних и економских револуција, али се оне ипак нијесу не могу упоредити с Исламом, јер он био не само духовно-вјерска него и културна, морална и социјална револуција.

Ислам, као наука и религија, имао много ритуалних одредаба, а и оне служе, заправо, да одржавање дисциплине међу вјерницима. Тајна његовог ширења лежи у томе што он низ људска творевина и неки класни покрет него је Божанска вјера, опште универзално учење устремљено опште добру свих људи у свим временима.

Ислам не познаје никакве хијерархије, калуђерства нити свештенства. Посредника у обраћању Бога искључује. Богомоље и скупљања на молитву, по њему, су сувишни. Свак се може молити Богу на сваком мјесту и бити свој свештеник.

По Исламу заједница муслимана није вјерска општина него једна држава. Ислам је подигао доброчинство на степен јасно установљене ограничене дужности. Закат је установа којом се потпомажу сиромашни, невољни и робови; они послиједи би се откупили од својих господара и постали слободни.

Високи идеализам Ислама прије свега је сједињен са практичним смислом. Мухамед је био, истина, занесени практичар, али једна ријетка и врло плодна појава. Циљ му је био да човјечанство уздигне етички, те је за ту сврху умио да изабере практичне путеве.

Поред још неколико ритуалних одредаба које су уствари вјерске дужности, Ислам обухвата и ове које се сматрају спољним знаком његовим: молитва, пост, милостиња, ходочашће у Меку и вјеровање у једног Бога. Молитва је, у првом реду, форма и вјежба у дисциплини као и пост.

Ислам обухвата и догађаје сваки дашње: прање руку и осталих дјелова тијела, брачна хигијена, опхођење са претпостављеним и потчињеним, поштовање и повдрављање старијих, све је то њиме обухваћено.

Карактеристично је у Курану да признаје душу животињама; исто је тако карактеристично за унутрашњу трпељивост Ислама што је дао врло мало секти.

Уствари, Мухамед је из неколико догми створио један свијет и један етички поглед на живот. Наједноставнијим, најпримитивнијим средствима створена је једна јединствена етичка и социјална наука, која се показала способном да кроз вјекове учини позитивним живот једног великог дијела човјечанства који ја био запливао у многобоштво. Његова наука Ислам створила је нове социјалне облике који прије њега тамо нијесу постојали, створио је правне и државне теорије и увјесто социјалног, вјерског и политичког метежа који је владао на истоку, Ислам је поставио једно свјетско царство које је постало културни центар ондашњег свијета. Ј. Р.

ПОПРАВКА И ИЗГРАДЊА КУЋА

Након угушења партиванске побуне и постављања Националног покрета на нову основу, пред нашим становништвом, које је много настрадало, стоје големи задаци извођења материјалне и моралне обнове ове покрајине.

Међу тим задацима стоји, нема сумње, питање обнове порушених и попаљених кућа по нашим селима. За вријеме побуне, приликом њеног извођења и њеног угушивања, у неизмјјерним борби, велики број сељачких домова или је запаљен или је разрушен, тако да су дотичне породице остале без крова над главом и принуђене да крпаре или да стјешњавају друге породице чији су домови, срећом, остали поштеђени и сачувани. Има села која су прије побуне пружала лијепу слику рада и живота, а која су у побуни скоро сасвим уништена. Умјесто живота, напретка и активности, данас у њима видимо згаришта, рушевине, кућишта, неактивност и смрт. Довољно се потсјетити на Бојиће, село на путу између Цетиња и Будве; довољно је указати на његову трагедију, на његове грозне рушевине и црна згаришта, па да се види колика је несрећа задесила многе сељаке. За вријеме прошлога љета и љета, а и за првих дана јесени, некако се у скрпљеним дјеловима тих рушевина и могло живјети, али се ту неће моћи опстати преко зиме абог киша и снијега.

Потребно је било порадити да се провизорно ријеши питање станова за породице које су за вријеме побуне остале без крова над главом. Током прошлог љета бескућне породице су настојале да ублаже своје стање, било да су крпариле своје страдале куће, било да су подивале појате, било да су се насељавале по неоштећеним кућама других сељака, стјешњавајући на тај начин друге породице. Ријетко је ко могао и имао средстава да поправи, покрије и доведе у ред своју запаљену кућу, или да поново сагради, покрије и уреди свој порушени дом.

Сада је лијепа сезона прошла и на прагу смо зиме, па се до другог пролећа неће моћи скоро ништа радити на оправци и изградњи кућа пострадалих сељака. Зато ће бескућне породице морати да се притрпе као и досад, а дужност је других сељака, који су били срећни што су им куће остале читаве, да и даље имају обзира према њима и да им, стјешњавајући себе и своје, омогуће кров над главом и преко наредне зиме. У невољи треба да покажемо братство, пријатељство и помоћ једни другима, јер је „у добру лако добар бити, а на муци се познају јунаци". Доброте које се учине сада, у ово вријеме општег страдања, утолико су веће и утолико су незаборавније. И морална, и социјална, и национална је дужност да наши људи данас, више него икад прије, буду увиђавни један према другоме, да се помажу и излазе један другоме у сусрет.

Досљедни начелу: један за све и сви за једнога, наши људи не би смјели да дозволе да њихову слогу помућују нити каква мржња нити каква народна тежња, пошто се у заједници лакше подносе терети и пошто се тешка времена, која су као и све подложна пролазности, лакше преброђавају ако је цјелокупни народ прожет истом вјером, истом мишљу, истим стрпљењем, истом надом на боље дане.

Нема сумње да су и људи који стоје на челу Националног покрета на вријеме увидјели сву тежину, а и сву неопходност питања поправке сељачких кућа. Али, сва њихова досадашња настојања, због тешких општих прилика ратних, економских и социјалних, морала су досад остати у области добрих намјера, жеља и планова. Па ипак, интересоване које показују за горње питање пружа основа да се закључи да ће се, у првој наредној сезони која буде омогућила рад, предузети кораци и мјере да се пострадалим сељацима даду припомоћи, олакшице и подршка. Како смо сазнали, Претсједништво Главног националног одбора је прије извјесног времена разаслало командама националистичких одреда и претсједницима општина један распис о потреби организовања обавезног рада ради поправке и изградње попаљених и порушених домова по селима. Сазнавши за ову корисну иницијативу, Цивилни комесаријат Гувернерства је писмено обавијестио Претсједништво Главног националног одбора да се слаже са његовом иницијативом и повјао га да заједнички продискутују оквир и појединости ове дјелатности. То је добар знак и надати се да ће се, кад временске прилике дозволе, приступити послу са пуно дијепих изгледа на успјех.

Ради извођења радова на оправци и подизању кућа потребно је припремити два предуслова: организовати радну снагу и прибавити потребни грађевински материјал. Засад, на нашим селима нема довољно радне снаге за тај подухват, ако би се она употребљавала инокосно; али, ако се заведе једна обавезна организација за сељачку самопомоћ и ако јој се пруже нужна средства, онда би се могло рачунати са једним знатним повећањем капацитета и дјелотворности те радне снаге. Наша покрајина обилује за грађење згодним камењем, али један добар њен дио нема шума ни пилана да би имао дрвенарију, а готово цијела наша покрајина нема фабрика за производњу цемента и за производњу циграла. Стога се вахтијева да се на вријеме надлежни позабаве питањем снабдијевања нашег свијета дрвенаријом, цементом и циглама, без чега се не може извести толико користан и неопходан подухват око поправке и подизања кућа. Уопште, намеће се потреба да се долажеље до ових ствари омогући свима пострадалима.

Ружни, кишни дани јесени и сњежни, студени дани зиме нека буду искоришћени за припремање грађевног материјала, а чим гране прољеће, мора се одмах приступити радовима на ефективној поправци и изградњи кућа.

Д.

Основни принципи школских закона у Новој Италији

Питање школа је крупно државно питање сваке државе. То је један од највећих проблема сваког народа, јер од васпитања народних маса зависи напредак сваког народа. Народне потребе се мијењају, па се према њима дешавају школске промјене. Нагле промјене у питању организација школа не смију бити, јер могу настати поремећаји. Према томе треба проблем школа дуже студирати, ако се школе и и цјелокупна народна култура жели поставити на сигурнију базу од оне која је раније постојала.

Са овог становишта су пошли водећи фактори просвјете и народне културе у Новој Италији. Требало је да протекну скоро двије деценије да се изврши коренита промјена школског система у Новој Италији. Од 1921 године до 1939 године, тј. пуних 18 година се студирало то крупно просвјетно-културно питање и напокон је успјешно и дивно ријешено у правцу *новог хуманизма.*

Од старе италијанске школе до садашње нове школе крупне су промјене настале. Те промјене су базиране углавном на овим принципима: „Све школе морају васпитавати, формирати и оплемењивати". *Оне које васпитавају треба оплеменити и формирати за нови модерни хуманизам по коме ће људи служити истинито, а не само мисаоно, људима-човјечанству.*

У Новој Италији су постављениови школски принципи:

1) рад у школама мора бити продуктиван у вишим разредима школа;

2) превелики размак између теоријсања и праксе, између науке и рада, треба да престане, да је неосјетан;

3) ученик треба активно и озбиљно да дође што прије у везу са стварањем;

4) душа и тијело, мозак и мишићи, морају се развијати једнако, упоредо дјелујући и реагирајући хармонично један на другога;

5) ученици-це богаташа морају упознавати рад из личног искуства и праксе угледом на рад својих другова дјеце сиромашнијих родитеља;

9) ученици сами бирају звања на основу својих способности, а за то им се указује прилика у току школовања у доба десете, и опет у доба 19 године свог узраста. Тиме се хтјела замијенити судбина са слободом духа.

Овим постављеним начелима хтјела се свакако уклонити разлика, што је врло важно на ново доба које је настало и које настаје.

Ово су углавном основни принципи школског закона у Новој Италији, а трећа је година како се у духу новог закона ради у италијанским школама.

Проф. Ш. М.

ЗИМСКА ОФАНЗИВА

Обнављају се лањске илузије

У вези са операцијама на источном фронту саванаје једна енглеска агенција да се совјетска команда труди на припремама за другу зимску офанзиву. Стварно су бољшевичке трупе знатно појачане у сектoрима Сучински и Торопе. Ствара се једна специјална формација под именом Стољиновог корпуса. На југу образује се једна оклопљена формација. Бољшевичко вавдухопловство појачано је на средњем сектору, гдје је упућено још 200 авиона. Ове групе претрпиле су већ знатне губитке. Једна ескадрила од 10 авиона потпуно је разорена. Примјећене су велике припреме на бољшевичким положајима што се налазе насупрот њемачког обрамбеног система. Али извиђачки авиони контролишу сваки руски покрет. Њемачки бомбардери напали су села пуна трупа, складишта муниције и центре снабдјевања. Све жељезничке пруге изложене су дану и ноћу граду бомби. Из скупљених формација види се да крвави губици бољшевика већ износе 25% ефектива, материјала и кола скупљених за тако звану зимску офанзиву.

И лањске године је зимска и англосаска радио пропаганда којешта набрајала и очекивала од зимске руске офанзиве, која је — како сви знамо — миверно пропала као и сваки покушај напада од бољшевичких трупа.

Ове године је случај много тежи, јер су путеви за снабдјевање са стране савезника не само контролисани, него чак и запосједнути од стране Осовине. Сјеверно Ледено Море и Лука Мурманск већ сада не дозвољава ради мраза никакву пловидбу, а јужни путеви преко Кавказа контролисани су најстрожије од стране њемачких јединица и авиона, што сваки покушај прелаза благовремено спријече.

У прошлом броју нашега листа донијели смо поједине цифре потопљеног бродовља у Каспијском Мору. Из тог извештаја може се закључити да само оно што постоји у границама незаосједнуте Русије, може да послужи као подршка снабдјевања најмањених припрема за нову зимску офанзиву. Али све то не може да подмирује велике потребе једне војске која намјерава да се бори у тако тешким околностима.

Положај и ситуација њемачке војске су пуно бољи, пошто из искуства стеченог ланске године, постоји у позадини једна неисцрпива економско ратна апаратура, која може да снабдије до миле воље и троструку војску у свим могућим потребама толико за борбу против непријатеља колико и за издржавање зимске температуре.

Али изгледа и овога пута да ће се непријатељска пропаганда задовољити само причама, о којима позитивни њемачки кругови не воде у опште рачуна.

Б.

Будућност и организација велике Источне Азије

У сврху уједињења свих политичких, привредних и културних мјера у зони Велике Источне Азије, образовано је у Јапану ново министарство Велике Азије. Пригодом увођења у дужност министра за Велику Источну Азију, дао је јапански министар претсједник генерал Тојо неколико изјава. У рату Велике Источне Азије — рекао је он — постигнути су сјајним ратовањем велики ратни успјеси и сада је наш задатак да на освојеним непобједивим положајима наставимо офанзиву до краја, јер коначна побједа има да означи хиљадугодишњу судбину Велике Источне Азије. Образовање министарства за Велику Источну Азију и унификација управне политике у унутрашњости и на прекоморском територију имају да послуже томе циљу. Наше се Царство нада да ће јединство пријатељских нација у зони Велике Источне Азије постајати све чвршће, и да ће сарадња са Италијом, Њемачком и другим европским савезничким земљама постати још тјеснија.

Програм што су себи поставиле силе Осовине остварује се и у Источној Азији, гдје је Јапан сјајним војничким потезима отстранио британског и сјевероамеричког конкурента, који су у том предјелу свијета настојали да искористе у своје комерцијалне сврхе народ, невољен да се супротстави и одбрани од таквог уништачког система.

Нипонски погледи на привреду и опстанак народа у Источној Азији разликују се у хуманитарном принципу јапанске политике, која тежи да социјално и економски подигне народ, те да га индустријски омогући да живи, користећи се директно сировинама и продуктима простране земље на којој живи.

Та огромна разлика схватања даје Јапану свето право на борбу. Азијатски народи увиђају и диједе добрим дијелом јапанске напоре, јер их искуство учи да су до сада само давали своме господару, који није ни једну позитивну мисао потрошио да би доскочио у безбројним невољама тог запуштеног живља. Увидјели су да им будућност припада и вато су се придружили јапанским трупама да и они допринесу свој драгоцјени удио у овој борби за ослобођење што је Јапан срчано и јуначки подузео.

Б.

БРАЋО ЦРНОГОРЦИ, свих вјера, свих сталежа, свих професија! **Не заборавите да је данас у вас упрла очи цијела наша напаћена земља. Од ваше слоге, међусобне љубави и заједничког рада зависи хоћете ли или не одговорити улови коју вам је историја одредила.**

Једноличност комунистичког система

У једном синоћ објављеном допису описује се бољшевички злочини почињени на територију Кабардинско-Балкарске аутономне власти, чији су главни град Налчик освојиле румунске трупе прије неколико дана. Сазнаје се да је по наређењу јеврејског политичког комесара спаљено неколико стотина особа, старца, жена и дјеце, који су били утјерани у дрвене вагоне за превоз у унутрашњост. У посљедњем часу, у вези са брзим приближавањем нападачких трупа, наредио је комесар да се вагони полију и запале. Наређење је извршено. Једна жена је изјавила да је цијело становништво удрхтало срца очекивало долазак Њемаца. Допис јавља да је свјетина линчовала у једном селу једног совјетског авијатичара, који је био присиљен да се спусти. Један други руски авијатичар био је спашен од стране њемачких војника.

У читавом свијету бољшевици раде по истом систему што смо га овдје упознали, а којег се сјећамо са грозним осјећајем у срцу и са горким сузама у очима.

ДВАНАЕСТ КЕКОВИЋА

пало је у борби против комуниста

Пло је Петар Кековић... У тмурно октобарско пободне — на хладним влочама Јасеновог Дола — тамо, за сурим острошким врлетима, ужасно је један скромни живот: на лишају и маховини — под старом војничком кабанацом. Тихо, као што је било читаво његово живљење, пао је смрћу сиромашка; највећи бол подниО је као што је подносио живот: без пошца, клетве, вапаја. Са пушком покрај здрабљене ноге. Умро је пред нама; у духу планинског шајка лепршају његове окрвављене власи; на крајевима усана крв и једна неизречена, скамењена мисао: можда мисао на дјецу слабу и незбринуту. Добри Петар Кековић! Пречесто нам је о њима о њиховој болесној кући, о учмалој кући; причао нам је и своју радост што им опет може помоћи, причао нам је... И сада као да нам прича, као да на мртвим уснама лебди мисао: моја сирота дјеца!...

Са мрачног свода кајсе повремене јесења киша; квасни јасенови трепере покренути вјетром и као прожети јесењом стрепњу хладне кајсиве воде... и покоји жути листак. Мисао се тренутно одваја, тиха у импресији јесени, блуди замаљеним арховима планинским и опет враћа — страшна, језива и као тешки оловни талог притискује душу: „Потонуо је Петар. Ено, стрмаћу носила!“ — читам у свима погледима. „Не, то није стваност, то је обмана — сањаш“ — као да говори неко у мени — и опет ту варљиву мисао сузбија, ломи она грозна слика здробљене ноге, оно мртвачко блиедило Петровог лица, оне згрчене руке хранитеља — моја сирота дјеца! — Тамо у Загарачу — крај попаљене куће, покрај болесне мајке, можда у овом часу, она стомњу шапћу: „Он ће нам доћи — да ће куйити жита; да ћеш и ти оздравити, ја л'да, мама? Он нам све даје!..“ Можда њихове мале очи зуре сада у ове замаљене дальне и згроже погледом тоје би могао бити тата?.. Можда слуте?...

Однекуд дође глас звона и блејање стада. То ме пошјети ненадно — ја не знам откуда — на оне раздиратне масе дјеце у новим одијелима што о Врбици, са звонцетом у руци, дефилују срећни испред својих родитеља. И опет, као некаквом злокобном руком пошјиснуто, — сјекаће шћевара и снова сјушта на ону смождену ногу, на оне стакленe очи, на оне згрчене руке руке хранитеља — моја сирота дјеца!... „Тата ће доћи, да ће куйити жита. Он нам све даје!“ — као далеки ехо бруји у мојим грудима.

У први сумрак — подигли су на носилима, грубо садјеваним, мртво тијело Петра, дванаесшог Кековића палог у борби против комунистичких зликоваца. Латано низ острошке косе, крећемо пут манастира. У лаком сумраку октобарске вечери, без звијезда и мјесечине, обузети оним мучним осјећањем празнине, нијеми — изгледамо као неке суморне хајдије... Пред нама наш мртви друг Петар Кековић.

—:—

Још са првим бубњевом Националног покрета, Петар Кековић се латио оружја у борби против крваве комунистичке тираније. Схватајући смисао наших настојања, он никада није поклекнуо. Ни онда када су му комунисти уништили домаће огњиште, и оставили породицу под ведрим небом без иједе ствари; ни онда када је са „братујевчанком“ у руци на лиШцама Волујака — излажући се очигледној погибији — уништио комунистичко митраљеско гнијездо; ни данас — он није поклекнуо — из његових груди се није отео ни јаук, ни вапај, ни клетва — пред хладним загрљајем смрти. Пао је мучки, као што падоше његова браћа Кековићи.

Националиста

СЕЉАЦИ! Сијте што више ражи, јер је она врло корисна и за наш терен погодна житарица.

НА ГРАНИЦИ КРИМИНАЛИТЕТА

Народи, као и појединци, постају, развијају се, стају и назадују. На њих лугом и мучном муку, који означава живот једног народа, народи пролазе кроз разне фазе друштвених и историјских збивања, тако да животни пут једног народа није ништа друго до непрекидна борба за свој опстанак и развитак. И они народи који имају животне снаге у сасвиј су да надједе све препреке и искушења; напротив, други назадују и нестају.

Једна од најјачих борби, коју један народ има да издржи јесте борба са самим собом, тј. борба са својим домаћим непријатељем. Јер појединци, чланови једног народа, врло често опер шу моћно на штету народа као цјелине, у разним облицима, својим негативним и деструктивним радом. Да би се њихов рад судбин и њихова деструктивности укинула, народи, организовани у облику државе, постављају читав систем законских прописа, који предвиђајући инкриминацију те, по друштво штетне радње, прописују за исте разне врсте кривичних санкција у облику казна и мјера безбједности.

Али, осим у кривичном законодавству добрајаних инкриминираних радњи или нерадњи, постоји читав слој друштва изразлог у порок, чије се радње налазе на граници криминалитета, и које су, по свом неморалу и антисоцијалном карактеру од велике штете по сигурност и просперитет једног народа. Јер и ћутљиви људи, у облику разних аморалних и антисоцијалних радњи, који су у суштини изванчиним и нормалним редом живота околине, ремете нормални ток живота, изазивају конфликте и нереде, не прекорачујући изванчне границе законских прописа.

Италијански научник, Ломброзо, ову врсту порочних људи проучавао је с обзиром на њихову биолошко-психолошку конституцију, у мисли на њихове аномалиоти. Али ниједно било је ко одредиван на тај начин, јер се на сваком кораку срећамо с преливним формама ових људи, које сматрамо као сасвим нормалне.

Социјална психологија, иск, која се бави проучавањем односа између појединаца и социјалних група, надвојила је извјесне групе људи, којеازримају у друштвеном животу и себан положај, и утврдила, да оне играју у њему специјалну улогу, чија је судбина као и начин живота врло карактер стична.

Од ових група најинтересантније су: „поспу и људи“, „грабљивци“ и „праћни људи“.

Посрнулих људи ма у сваком друштву. Јер социјална диференцијација одређује за сваког појединца и за сваку групу одређени положај и улогу у друштву, према њеној способности, раду и социјалној вредности. И ма који положај човјек заузео у друштву, он се мора борити читајеог живота да одржа ње свога положаја и да будући напредак. У прошлости, ако енергија за борбу и рад ослаби, човјек може пасти на степеницама социјалног живота, а овај социјални пад увијек је везан са моралним пад м. У групи посрнулих људи нарочито се истичу својом деструктивношћу и неморалом: просјаци (који у облику прошње одузимају од других новцу потребе за живот, а који су у тај положај дошли својом кривицом); скитнице (које имају нагон за скитњу, не бринући се за будућности, већ живе на рачун других и преиспитивају праг или тај прагмаје др штвено); алкохолчари (који су посрнули због тровања алкохолом, а који се у друштву појављују као бесциђни, циничи и неморални, без кривичног мишљења); и проститушке (чија се радња манифестује у облику разврат. ш. ј. продаје тијела за новац у сврху сексуалног акта; чија је посрнулости тим већа, ако су се њом животу одале, не на социјалне болје и материјалне бриједе, већ на неморалности и склоности за разврат).

Слична је посрнулим људима група „грабљивица“, у које спадају екстремни порочни порока, као: газде јавних кућа, разни спекуланти, зеленаши (лихвари) и т. д. Њихов морални ниво је врло низак; поимови социјалног морала и духовних појединца према другима са њих су шуђи. Они хоће да дођу до новца на сваки начин тражећи будно жртву, а кад је нађу, обавију је разним мах инацијама, као паук мову мрежом, и прије је. Они се баве разним уцјенама, могућим и немогућим обезањима, нарочито обезањима помоћи за излазак жртве из какве тешке ситуације, која је ситуација, усташи, спутана у ствари само „грабљивца“ или његових помагача

У групи „Празних људи“ најкарактериснинчнији су: кочари по занату и нуворини (нови богаташи), ш. ј. људи који се богате услед великих социјалних катастрофа, као што су ратови, политички покрети и т. д. Они се дешавају да раз набаци на површину људе, који су се безочно прилагодили новим приликама и обогатили се, а међу којима врло често не можете наћи ни једног који има личне и социјалне вредности. Капитал у рукама таквог човјека, као и рукама кочара по занату који се обогати, је нарочито за друштво, а и за њих саме. Јер пут којим се они дочиње крећу, је пут разврата и антисоцијалних радњи, док једнога дана не постану поново „празни људи“.

Борба и надзор над порочним људима повјерена је једино полицији. То је врло тешка задаћа и у нормалним приликама, јер су они распјани у свим слојевима друштва и често пута се не даду лако препознати; а у ванредним околностима показује безцјелним према порогу и моралном паду, који је главни симптом ових људи. Иако, друштвена уравнотежености у редовним приликама, не дозвољава порочним људима да дођу до изражаја и да поремете нормалан ток друштвеног живота. Али за вријеме рата и револуција групе порочних људи спуштају на погорнију у разним облицима и појављују се као чин, који нагриза дрво народног живота и пријети му обарањем у најтежим моментима, када су све народне дјелатности управљене на савлађивање других тешкоћа.

И ми смо у мислима да констатујемо ту немилу чињеницу, да се и код нас појавио на погорнији дотле велики број порочних људи, за вријеме наших најтежих дана; што не би смјело да буде код једног народа који се борио на историјску традицију о моралу, чести и поштењу народа. Указати на те порокe није од шкоде, већ вјерујем, од користи. Јер за многе, који су шек једном ходом загазили у блато порока, није доцкан да студе на чисти пут, који води поштењу и народном достојанству. У противном, на блата се неће моћи никад навадити, већ ће постати друштвени и народни талог и отпадак.

Б. Ш.

Черчил некад и сада

Приликом једног Черчиловог путовања у Рим, извршеног 1927 године, изјавио је будући британски министар претсједник дословно слијеђеће: „Да сам ја Италијан, приглио бих свим срцем оно за шта се залаже Мусолини, који се бори против бестијалног марша демократије. У спољашњој политици чини Мусолинијев покрет велику услугу цијеломе свијету. Италија је показала да постоји пут за борбу против сила нереда и нашла је потребан противотров — завршио је он — за борбу против бољшевичке партије.“

Лист „Берајн Цајтунг“, објављујући те Черчилове ријечи изговорене 1927 године, успоређује их са скорашњим говором, који је енглески министар претсједник одржао ових дана, истичући противуречивост човјека који управља судбином Енглеске.

Сличних примјера има доста у политичком животу енглеског премијера и других политичара англосаске заједнице Али тада су сви ти људи мислили сопственом главом и просуђивали прилике у свијету, људе, народе и аспирације према свом поимању, од којега данас морају одустати, јер им интереси јеврејско-масонске завјере налажу идеје и планове.

Овај се рат замео из јеврејских разлога: оспоравање појединим младим народима своје право на живот и развој нарочито на економском пољу. Зар је право да Енглеска са 46 милиона становништва и 243.980 кв. километара искоришћава простор свог колонијалног царства од 33,682000 квадратних километара са 485,085.000 становника, док Њемачка, без икакве сумње конструктивнија, мора да са својим становништвом два пута већим од саме Велике Британије живи без иједне колоније? Италија скоро исто тако, јер сједиди у Африци имају искључиво демографску вриједност и то уз улагање огромног капитала и радне снаге, а никакву са економског становишта.

И кад су гг Мусолини и Хитлер тражили мирним начином подјелу бар једног дијела француских и енглеских колонија, одбијаће њихових реалних и праведних предлога присилило их је да сву конструктивну моћ својих држава упере на што савршеније и јаче опште наоружање, како би оружјем у руци и крвљу својих синова прокрчили пут идејама и плановима што су настали из конкретних потреба економског опстанка и развитка, а никако из кокецкавих амбиција којима нема мјеста у програму ни фашистичке ни националистичке странке. Свако има једнако право на живот, јер је земљина кугла толико велика и богата да сви народи могу на њој да задовоље своје потребе опстанка. Само егоистично схватање жидовско-масонских пристаница редовито су оспоравали и оспоравају права народа Тројног пакта, пошто су се навикли да на рачун других живе и да из туђег рада, трошећи баснословне своте за раскошан живот што проводе, црпе сретства потребна за покриће својих царских захтјева.

Но, тодови грувају и куле сања се постојано руше.

Ђ.

Аљаска се спрема...

Запосједање неких острва Алеутинског Архипелага, који претстављају дио Аљаске, од стране јапанских трупа значило је снажни ударац за Америку, која је тако доживјела да је један њен органски дио доспио под страну окупацију. Сједињене Државе су мислиле да су оне са те стране најсигурније, рачунајући много на сурову зиму и густу маглу у тим предјелима, па се су се ту најмање спремиле за одбрану. ИПак је њихов општи стратегијски план предвиђао изградњу велике војске која би везивала Сједињене Државе са Аљаском преко канадског територија. Међутим, та веста остала све до сада само у пројекту.

Тек у новије вријеме чује се о отпремању потребног грађевинског материјала на мјеста рада. То је први знак да се ипак помишља на остваривање тог плана, који је са јапанском акцијом у Сјеверном Пацифику постаје и те како актуелан. То је био уједно и први знак да је Вашингтон најзад схватио опасност која му пријети са те стране, а које је је најмање очекивао. Одједном је постало јасно да је и далека Аљаска неврагична тачка сјеверноамеричког територија.

Када је јапанска акција на Алеутинима довршена, савезо је Рузвелт војни савјет за Аљаску, ради провођења потребних припрема међу грађанством. Почело се гревито спремати за рат, када су Јапанци већ имали у својим рукама најважнију одбрамбену тачку модерну војну помјерску и ваздухопловну базу Дуч Харбур. Канада је

СЕЉАЦИ! Помажите један другоме. У вашој слови, сарадњи и међусобном помагању наћи ћете главни услов за лакше преживљење оскудица, немаштине и тешкоћа које трпите.

у страху за саму себе, послала на Аљаску неколико јата бомбардера и ловаца и упутила у пограничне предјеле на Пацифику извјесне контингенте трупа, којима се догодио смијешан случај, да су од њих америчке царинници на граници затражили плаћање увозне царине на оружје и војничку спрему. То питање, које је успјешно витлало велику прашину, ријешено је најзад у Вашингтону на тај начин да су канадски војници ослобођени царине као „знатни посјетиоци“.

Запосједање Алеутинских Острва био је не само јак морални, него и страшан стратегијски ударац Сједињеним Државама, којима су се преисјецале важне везе. А најгоре је било то да се том приликом показала немоћ Сједињених Држава, неспособност да се одупру Јапану чак и на своје сопственом територију. Сем тога они могућен је сваки амерички покушај сјеверне офензиве. Док су „уједињене нације“ свим снагама радиле на кварењу односа између Совјета и Јапана, догодило се уствари да су по кидане везе између Русије и Сједињених Држава.

На свим запосједнутим острвима изградили су Јапанци одмах своје снажне базе. Некадашња Киска (данас Наруканц) и Ату (данас Ацута) претстављају сада моћна јапанска упоришта у непосредној близини Канаде и Сједињених Држава.

Релативна близина Аљаске и Јапана краткоће сјеверног пута и могућности совјетско-америчанске сарадње ко Аљаске чине од тих сјеверних предјела зоне највеће напетости. Атмосферски услови у Беринговом Мору и Сјеверном Пацифику са кишном периодом која траје до 250 дана и с пливајућим леденим сантама отежавају знатно операције већега стила али многи посматрачи очекују да ће се у Сјеверном Пацифику још одиграти операција огромних размјера. Исто та ко као и на прилежећем азијском континенту, које још живи у потпуном миру. При томе ће, како се логично сматра, главну ријеч водити ваздухопловство, то најмоћније модерно оружје.

СОКРАТ И ЊЕГОВ УЧЕНИК
(по КСЕНОФОНТУ)

Реци ми, Аристодеме, имали каквих људи којима се ти дивиш за генијалност? Има, одговори Аристодем. А Сократ ће даље: „Кажи нам њихова имена". У епском пјесништву ја се највише дивим Омиру; у трагедији Софоклу, у вајарству Поликлиту, а у живопису Зевксису. Затим га Сократ упита: „Чине ли ти се заслужнији дивљења они који граде неразумне и непокретне кипове, или разумне и дјелатне живе створове?" Много више, дабогме, они који граде живе створове, само ако та створења не постају неким случајем, него умом. А од ствари, које постоје, да ли су дјела случаја, да ли дјела ума? А Аристодем одговори: „Посматрајући самог човјека и сав живот његов, све то веома личи на изумјетке некога генијалног и живим бићима наклоњеног творца".

А што се самог тебе тиче, држиш ли ти да у себи имаш нечега разумног? Разум, кога тобоже нигдје нема, мислиш ли ти да си га неким срећним случајем уграбио за се; а за ове огромне и по множини безбројне, творевине око нас сматраш да се оне по неком безумљу налазе у дивном поретку?

Дабогме, јер не видим господаре свега тога, као што видим рукотворце ствари које се граде овдје међу нама. Но му Сократ дода: „Али ти не видиш ни своју душу која је господарица твога тијела, те према томе можеш тврдити да ништа не радиш по уму, него све случајно". На то ће Аристодем: „Та ја, Сократе, не превирем Божанство, него га сматрам за тако уввишено, да оно нема потребе да се о мени стара". А вар га, у колико те оно, и ако је узвишеније, удостојава свога старања, не треба тим више поштовати, рече му Сократ.

Знај добро, да кад бих вјеровао да Бог иоле води бригу о нама, онда та не бих занемаривао. „Дакле, рече Сократ, ти држиш да не води бригу о нама. Право и прво они (богови) су од свију живих створова управили само човјека. Даље, ма да јеник имају све животиње, Бог је само наш јеник начинио способним да, додирујући уста час овдје час ондје, саопштава што једни другима хоћемо да кажемо. Међутим, није Божанству било доста да се постара само за људско тијело, већ је, што је најважније, усадило човјеку и најсавршенију душу, јер прије свега, који је то други створ чија је душа о боговима, свадатељима највећих и најљепших чуда, стекла сазнање да постоје? Која је душа способнија од људске да се предохрањава од глади и од жеђи, од зиме и од врућине, да болести излијечи, да снагу извјежба, или да ствари које треба научити, трудом савлада? Или, на примјер, способнија да, што год чује, види или научи, све то упамти? Заиста, зар теби није сасвим јасно као дан да, у сравњењу с другим створовима, људи живе као богови, одликујући се од природе и тијелом и душом као надљоснији? Па, који би добио и душу и тијело, који би био срећан да оба та надраћенија дара добијеш, зар онда мислиш да богови не маре за нас? О добросрећниче, упамти добро да и твој разум, налазећи се у твом дијелу, руководи њиме, како хоће. Мора се, такле, мислити да и васељенски разум удешава све онако како је њему драго, а не да, на примјер, твој поглед може допирати више стадија далеко, а да је божијем оку немогуће видјети од једном цио свијет, и да твој дух може водити бригу и о овдашњим стварима и о онима у Мисиру и о онима на Сицилији, а да Божији разум није кадар старати се одједном о цијелом свијету. Божанство је толико неизмјерно и тако премудро, да од једном и све види и све чује и свуда присуствује и о све свему се стара".

Ето како је Сократ и то на један врло прост и једноставан начин, а јасно и убједљиво, доказао своме ученику Аристодему да има Бога, да нам је Он дао и душу и тијело и да се о свему и свему стара. Р. Ш.

ПРИБОЈ

То је најмања варошица негдашњег Санџака. Лежи на граници Босне у проширењу лимске долине 4 км. изнад ушћа Увца. Поред неколико мањих уввишења, која се изнад варошице уздижу са сјеверосточне стране, надиже се с лијеве стране Лима једна од највећих планина тога краја — Бјељ, јер је лежало на главној саобраћајној прилици, која је везивала Босну са Македонијом. Али је његов значај био много раније повнат и због близине манастира Бање, посвећеног св. Николи. Прао име Бања помиње се 1135 године, и то као већа и утврђена варош, која се налазила на саставу Лима и Увца, мало ниже данашњег Прибоја. При овоме манастиру основао је Св. Сава Дабарску Митрополију. Често се у 13 и 14 вијеку цијела жупа Дабар звала Бања или Бањска земља. Иначе се тај крај у 16 и 17 вијеку звао Српски Дабар. У 18 вијеку сједиште дабарске митрополије пренијето је из Бање у Сарјево, па је због тога нова митрополија назвата дабробосанска. Уз сами манастир налази се његовата бања, по којој је и манастир, па и крај, добио име. Од старина је позната и добро посјећена до свих околних крајева, а нарочито из источне Босне. Имају двије извора топлине 36 С° и 35 С°. То је т. зв. хомеотерма. Лијечи реуматизам, као и узетост тијела и укоченост зглобова.

Прибој је врло важно саобраћајно мјесто између Санџака и Босне. Леван је добрим друмовима и жељезничком пругом.

Сама варош врло је лијепа и чиста. По типу кућа има изглед средњеевропских вароши. Главна му је улица дуж друма који води за Пријепоље, а у њу се стичу још двије-три мање уличице. На средини вароши је велика правоугана пијаца. Становништво је по вјери православно и муслиманско, а изгледа да је у подједнаком броју заступљено. Од јавних грађевина истичу се два добро уређена хотела „Прибој" и „Бања".

У привредном погледу Прибој је вожарско-сточарски крај. Поред воћа од жита добро успијева пшеница а та кукуруз. Прибојци су познати као врло добри трговци и вјешти радници. Овоме је свакако допринио и сам географски положај вароши.

Срез прибојски броји око 17.000 становника, народности српске са чистим српским језиком, од којих око 10.500 православних и око 6.500 муслимана.

Срез прибојски посједује: земљане земље око 8.000 хектара, природних ливада 5.850 хектара, пашњака 9.200 хектара, шуме 17.146 хектара, крупне стоке око 12.000 ситне стоке око 40.000, свиња око 2.000, кокоши 15.000 и пчела око 2.000 кошница.

Становници среза прибојског живе под добрим материјалним околностима и сношљивим, пријатељским међусобним односом, што са задовољством истичемо као примјер другим крајевима.

*

Опис Прибоја и све статистичке податке узели смо из „Алманака-меморијала". Подаци су у данашње доба несигурни.

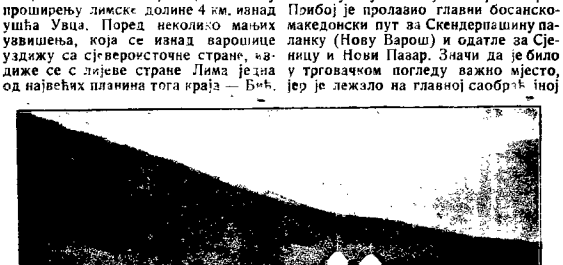

Манастир Бања код Прибоја

Еквадорска Острва — нове америчке базе

Недавно се чуло да су Сједињене Државе приступиле утврђивању острва Галапагос, које им је владска еквадорска влада — ступила за изграђивање ратних база. То се догодило управо приликом стогодишњице присједињења тих острва посједу републике Еквадор, која их је добила 1832 године, након што су она столљећима служила гусарима као склоништа.

Галапагоска Острва смјештена су око хиљаду километара западно од еквадорске обале, на самом Екватору. Ради се о низу већих и мањих острва, чија укупна површина износи око 7.700 кв. километара. Од тога око 4.300 кв. килом. отпада само на највеће острво тог низа Изабелу. Слиједе по величини Санта Круц (1 623 кв. км.), Фернандина (650 кв. км.), Сан Салвадор (574 кв. км.), Сан Кристовал (450 кв. км.) и др.

Поријекло свих тих острва је вулканско, а и данас на некима од них (на пр. на Изабели и Фернандину) постоје живи вулкани. Кл ма, не сувише спарна, са средњом годишњом топлотом од 22° С, допушта обилну вегетацију како на обали тако и у унутрашњости, док је уређена фауна заступљена углавном преко огромних корњача и гуштера. Сисара скоро нема. Постоје само велике количине увезених коња, магараца, волова и свиња, који лутају у подивљалим стадима.

Становништво бави се углавном пољопривредом и сточарством, будући да је земља плодна и прикладна за обрађивање. Успјели су чак и покуси сађења шећерне трске, али је тај рад са сада још у повоју. Иначе та острва немају никаквог већег привредног значаја, па су стога слабо насељена. Главни град Прогресо има једва 500 становника.

Данас су, благодарећи пороблавању Јужне Америке од стране Руузелтовог империјализма, и ова острва добила одређени задатак у оштем плану Вашингтона, преузимајући поново стару улогу гусарских упоришта.

Мирку Жугићу из Крње Јеле не зна се ни гроба ни мраморa

Прошло је пуних осам мјесеца, од како је борба са партизанима свршена. Поубијани људи и жене бачени по разним безденим јамама, пећинама и јаругама већ су одавно пронађени, пренесени и по хришћанским обредима сахрањени. У многим мјестима, чињени су парастоси, и држани помени поубијаним жртвама. Читана су имена несталих и поубијених људи и жена. Потребни говори знаним и незнаним такође, и сад се потпуно зна, гдје је ко убијен, када и ко га је убио. Похватан је и већи број кривца и пред суд изведен, тако да се скоро све расвјетлило, јер се и одбјегли кривци за поједина дјела знаду. Али, једног од најхрабријег међу најхрабрим; једног најбољег међу најбољима; једног паметног и племенитог човјека нема. Нема борца за народна права и своје српско племе; нема најодабранијег домаћина из Срба католичких; нема најпитијег и примјер Мирка Жугића из Крње Јеле, не зна му се ни гроба ни мраморa!

Нема њега који је први, од свих Црногораца први, са пушком у руци повео борбу са комунистима, још 24 јула 1941 год. на Потрку-Сињавина, када су га код његове куће нашли десет до зуба наоружаних правих комуниста, да би из његове куће извели и убили Блажа Вишњића, српског начелника, који је са породицом бјежао од побуњеника из Берана, па ту сврнуо на преноћиште. Храбри и трезвени Мирко, када је видио да је његовим гостима живот у опасности, а њему и живот и још нешто горе у питање доведена част његове куће, одмах се и ако пред упереним гријнама и разарајућим бомбама сналазо и нападачима које је добро познавао упутио крајњу молбу, да њега и његове госте поштеде, уговарајући их при том на традиције и обичаје Црногораца.

Главу даје, а госте жив из куће не пушта, али кад и то није помогло, дохватио се и сам оружје те помилу разјарених нападача расјерао, и тако спасио живот Вишњићу и његовој породици, коју је морао заобилазним путем пропратити њиховој кући у Срезу Нишићком. Од тог времена па на даље, њему је све више и више пријетила опасност животу и имовини. Опасност се повећала још и више, када у новембру мјесецу није хтјио приступити, тако зв. „Народно-ослободилачком покрету". Он можда једини за Крње Јеле, није приступио јер је предпређашта се спрема и крије под тим тако пријетним именом. Предвидио је и опасност по своје дјаци останак код куће, зато је благовремено склоно негдје у гудурама просране Сињавине, један дио своје покретне имовине, драгоцјености, велике вредности; готов новац, повећу сноту; један дио књига за читање, постеље и нешто хране, како би у том сакривеном мјесту са тим могао тешку зиму прежити, јер се бјежати није могло нимало куда. У почетку децембра мјесеца, од куће је побјегао и од тог времена за њега се у ствари више ништа не зна. *Не знаду се ни гроба ни мраморa.* Нихога и не тражи јер са му супругу Зорку убили партизани, а од ближе родбине који би га могли пражити сада у мјесту нема никога, зато је до сада његов нестанак и остао непознат и нерасвјетљен. Зна се само толико, да је неки од његових некадашњих сарадника тврдио да је он на сигурном мјесту и да ће се кад буде требало појавити.

Међутим вријеме пролази и у другу зиму улазимо а доброг Мирка нема, не појављује се. Зна се ко и шта ко и не говори, да ли је жив или мртав, зашто?

Четничке власти у општини Горњо Морачкој биле су врло агилне за мналажење криваца за сва остала убиства. Било је и других виђених људи који су долазили и интересували се, чак ко је и чију кашу сира или скоруна прије ноћи и за приватела Мирка нико ни једне ријечи. Интересантна је ствар да ни мјесјанин Војног суда за срез Колашински, није ушао у трагу његову нестанку и ко је тако експедитиван човјек.

По свему цијенећи, врло се да је код Горњо-Морачана настојала дезоријентација, јер су се за сјетнице међусобно спитујвали шта је нестало и шта је, ко га је повео и заклао; ко је коме тешку кусмину, лопату или тенокоп и матраг вратио, за набољег свога пријатеља није нико ни ријечи мрмуј, а нити га потражи. Због чега су тако држали гостели Горњо-Морачани, односно Кењојевци, не може се знати, али се може констатовати, да се ријетко у ком кад у овом конкретном случају могу примјенити они стихови бесмртног Његоша: „Страх животу образ каља често"

Н.

Ирачки Емир изриче своје задовољење према Енглезима

Синоћ је објављена свечаност формалног поновног отварања тако званог ирачког парламента приликом које је Емир, постављен на престо од стране Енглеза, изјавио дословно да су изричита обећања која је Велика Британија дала арапским земљама у вези са њиховом независношћу и која су Черчил и Иден поновили, дошла са задовољењем.

Отварање италијанске библиотеке на Цетињу

28 октобра Његова Екселенција Гувернер свечано је отворио италијанску библиотеку на Цетињу. У великој сали читонице биле су присутни све најзнатније војне и цивилне власти на Цетињу са повећом групом официра и функционера, наставника и учитеља. Повјереник „Дантеа" за Црну Гору одржао је кратак поздравни говор захваљујући топло Н. Екс. Гувернеру на великом интересовању и подршци.

О кратком осврту на стварање Библиотеке и њену организацију повјереник „Дантеа" и устроја је укратко почетке исте и њен будући развитак, са увјерењем да ће она бити мјесто гдје ће се скупљати интелектуални дио становништва и створиће најзад центар италијанске културе и сретство за духовно образовање Италијана на Цетињу.

Доцније је узео ријеч Н. Е. Гувернер који је, пошто је подвукао значај институције која ће олакшати од стране Црногораца упознавање италијанске прошлости и цивилизације, честитао брои развоја и потпуни успјех, изражавајући да је срећан што је могао срдачно да потпомогне добронамјерну активност Националног друштва „Данте Алигијери".

Окрећући се доцније Црногорцима, изразио је своју сигурност у њихову сарадњу.

Гувернер је доцније разгледао просторије Библиотеке задржавајући се мало у књижници.

Послије отварања отворена је рад канцеларија за абонирање и повајмицу књига, која је истога дана имала више потраживања.

Објављена публицу да је Библиотека отворена од 9 до 12.30 и од 15 до 18 сваког дана. Читање у сали и повајмљивање намијењено је спеціјално за Италијане-војнике, цивиле и Црногорце. Читање у сали је потпуно бесплатно. Повајмљивање књи је одобрено само за абоненте. Мјесечна сума је за абонирање 10 лира.

Библиотека посједује већ више од 2000 књига гореданих у серије, гдје су заступљени сви најбољи савремени аутори и серија класика, биографија, умјетности, историја, географија, путописи, филозофија, религија, право и политика.

Библиотека се налази на првом спрату Учитељске школе (улица Војводе Батрића Бр. 8).

Комунистичка звјерства

Два маскирана разбојника у селу Под Главице—Мартинићи, упали су у кућу Лакића Живка, посједника, наоружани и са врата у једном гласу викнули: „Ана Лакић". Дјевојка је радила послије в чере кућевне послове и баш се је затекла на средини куће идући да наточи воде и без страха мушки подвикнула разбојницима: „Ја сам Ана Лакић што за мене питате." Без даљег разговора оба разбојника уперили су пушке на Ану и опалили по један метак, који није промашио, али Ана се није срушила већ је и даље, стојећи на поду, гордо и са преграђеним разбојницима подвикнула „н и т к о в и, раз. . ." и други плотун изрешетао је поч. Ану, која се срушила на поду и већ је била мртва. Разбојницима још није било доста већ су и трећи плотун у мртву Ану оборили и муњевитом брзином побјегли преко врата у непознатом правцу.

Отац Анин Живко сједио је поред огња, и како су разбојници своје разбојништво извршили филмском брзином једва је био устао са сједишта и свега два три корака крочио разбојницима када је Ана већ на поду лежала мртва и мјесто да прегледа кћер Ану он је појурио за разбојницима, али ноћ је била непровидна и разбојници су умакли.

Лакић Ана дјевојка од 20 година, бујна, права љепотица убијена је од разбојника зато што није отјелила у ред „другарица", што је јавно осуђивала поступак зликоваца и зато је свој живот дала, јер је била досљедна својих старих предака Лакића. И ако дјевојка, ипак и у моменту када су разбојници вршили разбојништво, и када је већ била изрешетана куршумима није плакала, није тражила милост од разбојника већ им је мушки подвикнула „н и т к о в и, раз.. " и даљи плотуни лишили су је живота.

Пала је за националну слободу, па зато нек је родитељима утјеха јер је са часним образом легла у земљу,

Б. П. Ђ.

Војвода МИЛОШ КРИВОКАПИЋ
(1819—1907)

Родио се у селу Бати у Цуцама (Црна Гора) 1819 год. од оца Андра и мајке Росе.

Од ране младости показивао је све одлике храбра и паметна човјека. Учествовао је у борбама с Корјенићима и око Грахова (1838—1843). За показану храброст у тим бојевима увео га је владика Раде за перјаника.

Иза рата 1852—53 год. књаз Данило поставио је Милоша за сердара цуцког. Сердар Милош са чувеним јунаком Илијом Ђукановићем водио је Цуце у многе бојеве с Турцима, помажући устанак Вукаловића. Та помоћ била је и велика и братска.

Кад су Турци у априлу 1858 г. покушавали да посвоје давно одметнуто Грахово и тиме потпуно осујете Вукаловићеву Херцеговину од Црне Горе и кад је због тога ступила у борбу и Црна Гора и дошло до крваве и славне граховачке битке, сердар Милош и капетан Илија Ђуканов на челу Цуца својом храброшћу допринесоше у знатној мјери црногорској побједи. Та је побједа присилила Турску, да призна независност Црне Горе. За велике услуге у овој борби Милош је проиаведен за цуцког војводу, а његов друг и племеник Илија Ђуканов је пресељен на Луково и постављен за тамошњег војводу.

У бојевима Црне Горе с Турском 1861—62 г. војвода Милош је предводио Цуце и у свим тим борбама показао велику храброст и умјешност у командовању.

1876 г., кад је Црна Гора огласила рат Турској, војвода Милош је стао на чело своји Цуца и у друштву командира Стевана Матановића предводио их је у све бојеве, који су вођени до 1878 г. У свим тим бојевима одликовао се војвода Милош, а нарочито на Вучијем Долу (16 јула 1876). Пред саму битку налазио се у штабу тога одреда, на чијем су челу били књаз Никола и војвода Петар. Цуцокеклићки баталион налазио се у резерви. У најодсуднијем часу борбе војвода Милош напушта штаб и полети у свој баталион, коме је било наређено да се утврђује, и поведе га на јуриш и тиме у великој мјери може црногорско херцеговачкој војсци, да пораази Турке и иввојује једну од највећих српских побједа у том рату. У томе боју његов војник Ђоко Поповић заробио је турског команданта Селим-пашу.

Године 1884 преселио се у село Клачину код Никшића, гдје је и преминуо 12 новембра 1907 године.

Војвода Милош био је добар јунак и војсковођа и човјек широких погледа, истинољубив и правичан. Био је добар приповједач и одличан познавалац прошлости Црне Горе и Херцеговине.

(Алманах-шематизам)

ИЗ ПИСАМА ЕНРИКА ТОТИЈА

У вријеме кад се код појединих народа појављује дух кукавичлука, млакости и слабости, истицајући блиставе примјере хероја духа пожребно је и корисно.

Као што сваки народ има својих великана, тако и наши пријатељи Италијани имају своје. Још и данас, јер су они по својој прошлости један од највећих народа свијета, који је дао човјечанству дугу листу генија у области свију грана активности људског духа: архитектури, скулптури, музици, књижевности, политици, религији и етици. Међу многобројне великане Италије, којима се она може поносити прво свједочи, сада без сумње и Енрико Тоти, легендарни херој и ненадмашни родољуб.

О Енрику Тотију писано је много, али ми ниједан нијесмо ни је у ствари о њему дали ријечи. Зато хоћу да ирногорским родољубима укажем на овог узорног родољуба. Он је рођен 20 августа 1882 године у Риму и „од малена показивао једну добрину и чисту душу, уједињену са јаком и жилавом вољом, карактер независан и слободан, а у исто вријеме ентузијаста и страстан", како каже његова сестра Лина. По завршетку основног образовања, у 14 години живота стиже је у морнарицу и послије трогодишњег школовања стиже на краљевску бродску „Емануеле Филиберто" као изврсни електричар. Од тада његов је дух обузет величином мора „и свега онога што бјеше непознато, мистериозно и опасно". У морнарици је остао до 1907 године, када је уређен у железничку службу, у којој се није дуго задржао. Идуће године 2 марта, на станици Сени несрећним случајем једна машина одсјекла му је десну ногу, ште се у даљем животу служио бициклом и штакама.

Зашто је настанио студије, чијим су плодом били „разни проласци, између којих један повез за осигурање коња, једна четкица за заштиту бициклиста, апарат „Салус" за чаше" и др., што се сада налази у Историјском музеју Берсаљера.

Али овакав живот није био за његов дух и једнога дана он узима своје бициклo и одлази на Југ по свијету, прелази читаву Европу све до руских степа. Говорећи о овом његовом Југу сестра му Лина каже да је био „од свију нација примљен са особитим симпатијама".

Оно што Енрика Тотија чини великим то је његово родољубље и легендарни херојизам, који је показао као рашчик за вријеме Свјетског рата, у ком је учествовао као добровољац и ако без десне ноге. Колико може и један сакати родољуб допринијети уједу и чији своје нације довољно ће доказати акт Тотијеног командијата, којим за предложе за одликовање златном медаљом. Предлог дословно гласи: „Тоти Енрико, из Рима, добровољац одреда Берсаљери-бициклисти, прежда лишен десне ноге, пошто је обављо важне службе у војним болницама од марта до јуна 70 (то јесте Сенај, б. ауторски, у борби која је вођена за окупирање коте 85 (то јесте Монфалкон) одважно се учинио на непријатељски ров, настављајући борбу са храброшћу и ако је већ ова пута био рањен. Смртно рањен од трећег пројектила, у херојском заносу баци је на непријатеља штаку и изданио лубећи земљу, са сјајношћу одсјајним ове високе италијанске душе. Монфалкон, 6 августа 1916 године".

Као овог великог сина пријатељске нације упоредимо са нашим савременим одродима, за које је „национално реакционарно" и заливали у воде разних интернационала: јеврејској, масонској и грченој, кад га суврстимо онима који су „грађани свијета и гдје постоје активни (само увијек деструкшивно и издајнички), онда се морамо мало замислити шта то значи оволико волјети отаџбину колико је волио Енрико Тоти. Замислити се и дивити му се онако како се дивимо нашем Обилићу.

Да је толико елитан дух, толико изразит родољуб Енрико Тоти најболе ће показати суд са Највишег мјеста, изражен о њему у аутографу Његовог Високанства Војводе од Босне од 6-VIII-1923 године, који у цјелости наводим: „Још једна годишњица — сјетна — неврисна се од дана који је преживјелм међу рушевинама Карса, доказаним краљу најхрабријих легионара пређе армије, дана завршеног узвишеним гестом Енрика Тотија, славног сина бесмртнога Рима".

„Бишка бјеше тоиова да се заврши ближавом побједом, али требаше још херојски гесјі који је овјековјечио, по цијену крајње жртве, поносе италијанскі, Енрико Тоти скупио је надчовјечанским напором последње снаге, позивајући га на негдан и ратајки се непријатељу у бјегству баци је на њега свој штаку".

„Рањен три пута, исрпљен Енрико Тоти сам се водиио, нема оружја, јер је последња рана учинила да му исјекне, нема ништа сем шјаке, која претставлаа његову вјеру, његов поиос и његову жржву према непријатељу Италије!"

„Тако је као Енрико Тоти: његовим дјелом, јачим леботе и снаге, он је осиваио за будућност правац новој италијанској генерацији, одлученој да побједи све препреке и да подноси сва страдања за ослобођење Отаџбине. Ојћкуј душе, сјецијално зато што је требало откјћуј се вјековног ропства, одбацивши флеке које је стари положај земље остаиио у карактеру људи".

„Пламен који хоји ужиже оног дана потреса осјекаје цијелог италијанског народа, који пуноодушном войничношћу и борбама требаше да осјиваи данио жеља сам изабраних душа Пјесника и Мученика!"

„Једна нова ера за Отаџбину недавно је отпочела, она поиово објавана свјетлошћу побједу, чији су резултати биии угрожени, она налази у гесју Енрика Тотија синтезу и најжељи и најблиставији израз свога постојања!"

„Послије мрачне ноћи ево свјетлосјіи! Ова бујтиоа је поиерена нама, Омладиио, која сте наша нада, наш поиос, вама којима су они који су мрјтви и они који су преживјелм велики рат осјоиили обиимо наслеђе славе".

„Ви сте нова Италија, која се, пробиима емергијом, прекаљена борбом, пуна бруђуиосјіи крће у сусрет своју судбини „са духом који побјеђује у свакој бјитци".

Тим бираним ријечима преворучио је Његово Високанство Емануел Филиберто Савојски Енрика Тотија као узор Омладини моје Италије.

И ми имамо наших Тотија, имамо Обилића и друге хероје, али нажалост, од њих немамо ништа написано. Међутим, овај херој и родољуб италијански осјаиио је за собом велики број писама. Пошто је у његовим писмима изиилен велики патриотски жар, превео сам са италијанског језика за наш национални алманах Омладине од њих. Сматрам, да ће она помоћи тој омладини у развијању и очвршћивању осјећања и појмова родољубља и одважносјіи.

М. С. Дубак

ПОДЛИСТАК

Газда-Трифунов каре

Сједи једно друштваце у малој кафани на ћошку, тамо преко пута Милеве Пржаљке, и редовите „чешља" карте. Њих четворица су уиијек на окупу. Дођите у осам, или послије ручка, сратите в пред вече, једнако ћете срести господина Маноја, па Бајка и Драгог и, наравно, с њима је и газда-Трифун. То је обавезно, и он не смије да изостане.

Дође ли, напримјер, господина Маноје раниије, он ће чекати осталу тројицу, иеручиће кафу код малог малицканог келнера, и стално пиљити низ чаршију не би ли угледао своје друштво. А кад ова, најзад, стигну, одмах почиње карта „да се врати". Новац је пред сваким од њих и само се чује како један по један упада „у блинд".

Еле, газда-Трифун, фирма човјек, познат читавој чаршији као вјешт и окретан стари дућанџија, па и он, у ово ратно вријеме, окупио те стално игра карте. У досади, кад од трговине нема ни гласа, мисли газда-Трифун да бар прекратите вријеме. А сто што ће изгубити десетак двадест лира или пак, вјероватније, добити — о томе није ријеч. И назад, кад цијела паланка игра карте, кад нико не уміје ући у кафану што неће одмах затражити какав „шпил-карата" (а био то и свакаш, он почиње да игра, ако нашта друго, а на пасјјанс), зашто да и газда-Трифун не игра? Зашто, кажите ако можете?...

Играо он тако, играо, не буди примјећено, као да је, у најмању руку, у каквом покер-клубу. Није да је било ту ни каквих женских, па да човјек помисли да има нешто са супротним магнетским полом, те да га ови плачи Играо човјек просто из надовољства или зато што читава варош ништа друго не ради него игра карте.

Али једног дана десио се газда-Трифуну малер. Није да је какав „тешког калибра", али, онако, „средње тонаже". Изгубио је — кажеш вам у повјерењу (или боље да вам шапнем — да би чуо свако) — ни мање ни више него равно седамстотина и педесет лира. Седамстотина и педесет лира!... ај море није шала!... А још за газда-Трифуна позамашна сума, кад он није знао, што се каже, за мјесец дана да потроши ни половину од тог новца и да сада то све одједном очако „начисто" положи. Ухватио га неки „батко" у „релансу", па се није знало куда, него све до посљедње паре избројити

Презирајаво се газда-Трифун неколико пута, брисао чело маранмцом, наручивао кајмеру вине пута да му донесе чашу хладне воде и све да би како лакше издржао игру. Тешко је било, није ни чудо. Играло се тог дана до посљедњег слободног минута. И газда-Трифун, на крају, напусти те ноћ своје покерско друштво лакши за једну хиљаду лира.

— Шта ћеш — коцка је таква. „Тко би гор — ето га доли" — ћ|ешили су га другови увјеравајући да је то само неки баксуз дај газда-Трифуна и да ће он то сјутра по вратити и још велико тек пута добити.

Али ово најважније тек слиједи. Кад газда на кућном прагу дочекала госпођа Нат видјевши га зајапурјеног и нервозна погледа није знала шта то треба да значи. Није ј било ни на крај памети да је њен Трифу почао да коцка. И, женско као свако женско створење, помисли на ћаћоре, те овакв он пет ни шест, вели почне своју дијаломатск игру испитивања.

— А ђе ли, Трифуне, зашто то тако касн дође вечерас, а?

Трифун је и даље ћутао. Није знао шта да каже.

— Зашто си тако цраен у лицу као рак Откуда долазиш тако касно?

— Та, остаде ти ја сам питања. Шта си ме окупила као сврака ђеје, па једнако једно те једно? — одговори Трифун очигледно нервозан.

ЈЕЗИЦИЈЕ ИЗ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА

ПРВА ЛЕКЦИЈА

Што се тиче изговора уопште нема што надодати објашњену које беј ћијвин постоји. Треба пажљиво начити све што је наведено, те често понављати, нарочито примједбе, да се би доцније појавиле сумње, које — правно — могу само да коче даљ ње и напредовање.

Ако се током лекција појаве код појединаца извјесне сумње, могу упути писмено Уредништву листа упит, а који ће се у слиједећем броју дати одговоре.

За идућу суботу изволите израдити први и други задатак (страна 16 и 17). Оба ова задатка наћи ћете преведена ва тај дан у нашем листу према тим преводима исправите ваше преводе, како би уочили недостатке и погрешке.

Само озбиљан и савјестан рад може да оваквом методом доведе до повољног резултата.

—:—

Отпрат неколико времена изашла је из штампе „Нова граматика италијанског језика", која садржи углавном све штампане лекције овогодишње. Наводишто су обрађени правилни и неправилни глаголи.

Пошто је та граматика отштампана у првом реду за чиновнике што су посјећивали курс италијанског језика, а пошто је тај курс, ради помањкања топлог амбијента обустављен, кроз зиму, — то „Глас Црногорца" почиње штампањем превода и разјашњења по тој граматици, оружајући могућности свакоме да сам учи и сравни своје радове са онима што ће излазити у листу.

Али зато треба озбиљне воле, јер ће се будућем новина задавати лекције, које сваки појединац мора предходно обрадити и научити, а затим контролирати са преводима који ће бити обрађени у нашем листу са разјашњењима и примјерима.

Ово је ријетка прилика, коју свако може и треба да научи језик мора искористити и то сада, јер се током подуже нећемо вратити да би поново, онима што су закаснили, тумачили оно што су већ ревни и озбиљни ученици обрадили и научили.

Граматика се налази у продаји код појединих повјереника нашег листа. А уколико би ко хтио имати виђеје поште и у вашој тоје се не продаје, нека пошаље поштанском чуваницом Уредништву листа „Гласа Црногорца" — Цетиње, за тачну адресу, лира 25.— више 3.— лире поштанских трошкова.

ОГЛАС

Из слободне руке продаје моју кућу на спрат са великом баштом у улици Крива пушмахала број 13 у Старој Вароши.

Заинтересовани нека се обрате

1-3 *Мируна Ј. Ивановић*
пензионерки
Херцеговачка ул. бр. 35 Подгорица

ДНЕВНЕ ВИЈЕСТИ

Забавиште „Јелена" на Цетињу

Иницијативом Супруге Њ. Е. Гувернера оснива се на Цетињу узорно забавиште које ће носити назив „ЈЕЛЕНА". У забавиште ће бити примљено по 15-оро дјеце мушке и женске, а биће смјештено у просторијама Женске занатске школе. Свечано отварање забавишта обавиће се 11 новембра.

Организација царинске службе

Њ. Е. Гувернер наредио је да се у циљу организације царинске службе установе царинарнице на Цетињу, у Никшићу, у Сјеници, на Виру и у Бранамга, затим царински одјељци у Грахову, на Плавници, на Мосту код Рогама и на Вилусима, као и потстанице у предјелу Крсца, у општини Његушкој, и у околини Будве.

Кривице банкарских чиновника

Њ. Е. Гувернер прогласом је повјерио сву власт за примјену дисциплинских санкција на све наше банкарске чиновнике г. Д-ру де Мартину, шефу банкарског инспектора. Банкарски чиновници могу се у року од 30 дана жалити Гувернерству само на рјешења о отпуштању из службе, иначе не.

Мјесто за куповницу дрва

Цивилни делегат града Цетиња наредио је да се од сада дрва могу искључиво продавати на простору парка Љубе Ненадовића, т. ј. на слободном плацу испред Команде Тапа. Ко се огрјеши биће строго кажњен.

Повраћени у службу

Подгорица: Јовићевић А. др.Лука, хонорарни асистент болнице, Вујовић Стефанија, званичник дневничар при Финансијској делегацији.

Примљени у привремену службу

Цетиње: Мартиновић П. Павле, за привременог хонорарног чиновника при Архиву Музеја.

Вјерени

Господин Стево Гавриловић и г.ђица Милка Радуловић вјерени.

ОГЛАС

Своје свједочанство о положеном нижем течајном испиту изгубила сам, те га овим оглашавам за неважеће.

Александра Илинчић
Цетиње

2—3

Своје свједочанство о свршеном II разреду подгоричке гимназије школске 1940/41 године изгубио сам, те га овим оглашавам за неважеће.

1—3 *Крцуновић Л. Василије*

Своје свједочанство о свршеном II разреду подгоричке гимназије школске 1940/41 године изгубио сам, те га овим оглашавам за неважеће.

1—3 *Ђуровић Милодин*
из Мартиновића

Своје годишње свједочанство о свршеном I разреду подгоричке гимназије за 1940/41 годину изгубио сам, те га овим оглашавам за неважеће.

1—3 *Симо Мијовић*

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ

Приликом брзе и ненадне смрти нашег непрежаљеног сина, брата, ђевера, шуре и т. д.

† ВИДА М. СТАНИЋА

обучарског трговца

не можемо пропустити, а да овим путем не изразимо своју доживотну благодарност г. г. овдашњим љекарима, који не жалише труда да олакшају болове и патње покојникове. Нарочита хвала г. Др. Милораду Јовановићу љекару, који се у свако доба налазаше поред покојникове постеље, братском љубављу да му помогне и спаси од немиле смрти која га савлада.

Изражавамо своју дубоку благодарност свима нашим пријатељима, познаницима, кумовима, комшијама и друговима, који га за вријеме његове кратке болести обилазише и на глас о његовој смрти похиташе, да нам изразе усмено, телеграфски и писмено своје саучешће.

Понаособ нека је хвала г. г. свештеницима на извршеном отпјелу. Пјевачком друштву „Његошу" чији је покојник за вријеме својега живота био ревносан члан. Господину Ставку Токићу овдашњем књижару на положеном вијенцу.

Још једном нека је хвала и доживотна благодарност друговима, нашим пријатељима, кумовима и познаницима и сродницима из Скадра, Скопља, Пећи, Подгорице, Рајеве Црноријевића, Никшића, Даниловграда, Бијелог Поља, Котора и других мјеста, као и многобројном грађанству града Цетиња, који лично спроводу присуствоваше те са својим учешћем увеличаше тужну свечаност и вјечни растанак са нашим незаборављеним Видом, те му тиме указаше своје поштовање, а нама олакшаше тежак бол за ненакнадним губитком.

ОЖАЛОШЋЕНИ:

мајка, МИЛИЦА, браћа, ЂОРЂИЈЕ и АЛЕКСА, сестре, ИЛИНКА, СТЕФАНИЈА и ЈЕЛЕНА, свиња ВИКТОРИЈА, зетови, БАСО, ЈАГОШ и ПЕРО.

МАЛИ ОГЛАСИ

Своју свједожбу о свршеној Женској занатској школи V раз. у Цетињу и Домаћичком течају у Никшићу изгубила сам, те их оглашавам за неважеће.

1—3 *Даница Маршановић-Вујновић*

Своје годишње свједочанство о свршеном II разреду ниже гимназије у Даниловграду за школску 1939/40 годину изгубио сам, те га овим оглашавам за неважеће.

1-3 *Мирко Г. Лакић*

Изгубљена су свједочанства Цетињске гимназије за шк. 1940/41 годину моје дјеце: Наталије Вукићевић, свршене ученице III разреда, и Боривоја Вукићевића, свршеног ученика II разреда, — те их овим оглашавам за неважећа.

Милун Вукићевић,
учитељ у Андријевици

1—3

Продајем из слободне руке 2 куће, рало земље и нешто горе; обратити се

Саву М. Бурковићу
Црна-Греда

1—3

Своје годишње свједочанство о свршеном I разреду гимназије у Даниловграду изгубио сам, те га овим оглашавам за неважеће.

1—3 *Ђуровић Милодин*
из Мартиновића

Своје годишње свједочанство о свршеном III разреду даниловградске гимназије издато ми школске 1940/41 године, као и претходни: свршених разреда згорела су ми, те их овим оглашавам за неважеће.

1—3 *Бабић М. Бранко*
Спуж

ОГЛАС

По предлогу Рајковића П. Филипа, свештеника из Кошјера, среза цетињског, Окружни као трговачки суд у Цетињу објављује, да је наводно изгубљена штедна књижица Црногорске банке у Цетињу број 19.335 са салдом на дан 30 јуна 1942 године у износу 21.993,25 —, гласила на име Рајковића Филипа.

Позива се свако у чијем је посједу ова књижица нијасн да је у року од шест мјесеци од дана објављивања овог огласа дјелесе суду; и други учесници имају у том року да стане приговоре против предлога за поништај предметне књижице, јер ће је у противном по истеку тога рока суд прогласити за ништавну.

Окружни као Трговачки суд у Цетињу,
дана 3 новембра 1942 год. 1—1

НА ЗНАЊЕ

Обавјештава се јавност, да је под 1 новембра т. г. исплаћен у цјелости хипотекарни зајам на кућу Мишуровић Панта и Браће, која се налази у Подгорици на углу Његошеве и Херцеговачке улице.

Предње се ставља до знања, једино из разлога, да се побију злонамјерни и тендеционзни гласови, да је кућа задужена.

У име браће Мишуровића
синовац
Мило Ј. Мишуровић
из Дахне

1—3

Своје годишње свједочанство о свршеном III разреду даниловградске гимназије издато ми школске 1940/41 године, као и претходни: свршених разреда згорела су ми, те их овим оглашавам за неважеће.

Бабић М. Бранко
Спуж

1—3

ОБЈАВА

Позивом на наређење Финансијске делегације — Подгорица бр. 20892 и 21228/II-42, чини се до знања свим пенсионерима и инвалидима, да најдаље до 15 новембра т. г. поднесу увјерења о редовном школовању њихове дјеце, која су прешла 10 година старости, у противном неће им се исплаћивати породични додатак на односну дјецу.

Поред тога, сви пензионери имају годишњи ред ове годишње породичне пријаве, са општинским увјерењима о мјесту становања и др. као и увјерење Пореске управе о годишњем чистом приходу, те их најдаље до 1-XII т. г. предати овој Управи ради доставе Финансијској делегацији — Подгорица.

Сви потребни формулари, како за увјерења тако и за молбе по истим, могу се добити у књижари Марка Вујовића — Цетиње по минималним цијенама.

Истовремено се обавјештавају пензионери и инвалиди, да се морају јавити овој Управи најдаље до 20 сваког у мјесецу за пријем њихових принадлежности, у противном Управа ће, према добивеним наређењима, њихове принадлежности књижити у корист државне касе.

О предњем се обавјештавају сви заинтересовани ради благовременог и тачног поступка.

Из канцеларије Пореске управе — Цетиње, Бр. 3946 и 3972/42.

— Гле, гле, гле ти њега, тиха! Значи, да је, моја законита жена, не смијем да знам гдје ти крећеш овако касно? Је ли то хоћеш да кажеш, лафе? — обрецну се Ната пуној неке неодређене сумње.

— Не кажем ти, него...

— Него шта?... Значи, ти можеш да скиташ гдје хоћеш, а ти, Нато, сједи међу овим четири зида и блени као теле у шарена врата!... Е, нећеш, мајчин сине, јер и ја знам муђурије — поче госпођа Ната све енергичније.

Газда-Трифун се ћуте у вебраном грожђу замислио да ће најбоље бити да прекине разговор. Није могао ни да вечера, већ тамах оде да спава.

И госпођа Ната не чека ни мало, већ обучене завјешану и извали се поред њега у брачном кревету, једнако дувајући од љутине.

— Тако ли је то, Трифуне, — мислила је она. — Ко зна, можда је ту по сриједи и нека друга... И јест, јест, то ће најприје и бити... Чекај, чекај, молим те, прија Ката ми рече да та је неки дан видјела како је мшао испред *Зорина арата. Ух, то ће бити она...* Ка и виђедна друга... Ух!... Да ми је само сачити!...

Тако је госпођа Ната испредала разне претпоставке о узроцима газда-Трифуновог неположења, док је, најзад, сан није натјерао да заспи.

У исто доба моји пробудиле госпођа Ната и отворена, чувши како газда-Томфун нешто шапуће у сну.

— Аха, — помисли она — баш лијепо. Сад ћу знати све.

— Ти пар краљева?... Каре... Дијан Ре... — бунтајо је Трифун. — Каре дама...

— Аха, на правом сам путу — помисли госпођа Ната.

— Јачи сам... Како?... Па моје су даме...

— Настављао је газда-Трифун.

Ваљда то бјеше изговорио газда-Трифун, кад госпођа Ната већ превршио стрпљење, те га и ј... Све снаге продирасе, вичући на сан глас:

— Знам, знам све... Ништа, ништа ми нијеси могао сакрити... А, то је дакле? Неке даме су по сриједи... Даме!... Говори, говори одмах, сад сриједа говори које, које су то даме... Одмах, одмах!...

— *Али*, забога, жено, — ваље се у чуду газда-Трифун — та шта ти је што ме будиш?!...

— Гле ти њега! И још пита?... Говори, говори одмах које су то даме, док нијесам... Ух... Је ли она, она безобразна плавуша, она Зора? ... Јест, јест, знам ја њу... Ћут, ћут, ни ријечи!... Све, све сам чула...

— Али, жено, та шта је тебе? Јеси ли ти при чистој свијести?... О каквој то Зори говориш?

— И ти као да не знаш?... О, тиху, нећеш ми умаћи. Ја знам све...

— Ама, што знаш?

— Све... Све знам. И те твоје „даме", што их чак и у сну помињеш и — све... Даме!... Па још ви у сну не можеш без њих... А зашто, зашто мене миједном нијеси у сну помињо, никад? Откако смо се вјенчали, ето, тужмко година, па миједном, ама баш миједнома... Дабоме, господин гледа — „даме"...

— Ама, што је теби? Ти си, жено, или пијана или ...

— Или?... Ух, ух!... Још и то дожвијех да ми моји рођени муж, он, па да ми он то рече!... Ох, земљо...!

— Богами, жено, ја не знам шта је ово ноћас? Та, пусти ме да спавам...

— Е, нећеш, брајко мој, нећеш ми заспати све дотле док ми не кажеш које су то даме... Сад, одмах, овог момента...

— Ама, које даме?

— Па те, те што их чак и у сну помињеш те их тако слатко сањаш.

— А... а... то ми рече... Их, богати, па зар си ме ти за то пробудила?

— Де, де, не прави се Тоша, него одговарај то што те питам. Које су то даме, а?

— Ама, па то нијесу никакве даме... То јест, то јесу... ова!... како да ти кажем...

— Немој ти мени да врдаш. Ја сам те ухватила к'о је знам све...

— *Слушај, жено, рећи ћу ти истину* — најзад се ријеши газда-Трифун, немајући куда. — То и нијесу никакве даме. Управо, то су даме из карата... Ја сам, наиме, свиједа да игнам покера...

— Гле ти њега како хоће да врда! Е, не може, не може то тако лако. Зна и Ната нешто... Де, ти мени сада рећи гдје сам ја бо синоћ те си тако касно дошао?

— Зар ти хоћеш да знаш?... Е, па кад хоћеш, сада чуј... Ја сам, жено, *играо* карта...

Ју, ти играо карата?!... Како та да играш кад не знаш ни — сјајеш?

— Е, моја Нато, научио сам се... Сад, видиш, касно је ово вријеме досадно и ладно, а човјек не зна куд ће, него право у кафану... А тамо, хвала Богу, не можеш да видиш човјека да не игра карета. И тако сам и ја, да не будем бијела врана, напокон, научио да играм покера...

— И ти?!...

— *И ја.*

— Е, слушај, Трифуне, отсада ћеш да играш само са мном. Сјутра има да купиш једне карте и да ме одмах научиш да и ја играм...

— Ах, забога, жено...

— Ни рријечи више!... Отсада ћеш само са мном играти — карата. Јеси ли разумио?... А сад можеш да наставиш са спавањем...

Газда-Трифун, будући и овога пута покоран својој љепшој половини, морао је сјутрадан набавити једне нове комплет карте и свесрдно учити госпођу Нату и како се „бјендира" и „блефира", а да и не говоримо о њеним „реликсима".

Тако се, најзад, и оно „каре" друштво из мале кафане на ћошку мало промијенило, јер је газда-Трифун отсада био умјеће отуштан, пошто је морао госпођу Нату да научи како се прави — каре.

Сам

Посљедње вијести са раазних бојишта

Ситуација на источном фронту развија се у корист осовинских трупа

ИТАЛИЈАНСКИ БИЛТЕН БРОЈ 894 ОД 6 НОВЕМБРА 1942-XXI

Главни стан италијанских наоружаних снага јавља:

Италијанске и њемачке јединице су током јучерашњег дана распршиле у жестоким борбама непријатељске оклопљене формације у зони између Фука и Марса Матруха.

Увече се битка наставила са непромјењеном жестином.

Битка која је започела увече 23 октобра на положајима код Ел Аламеина настављена је са непромјењеном жестином током наредних дана.

На све већу бројну надмоћност борних кола и непријатељске авијације су италијанске и њемачке трупе пружиле огорчен и дивљења достојни отпор такмичећи се међу собом, прелазећи постепено у противнапад и успјевши да поново побољшају положај.

Британска команда ипак није престала да чини нове напоре са новим масама оклопљених сретстава и свјежим пјешадијским јединицама.

Против једних и против других су се осовински одреди дуго борили на фронту Ел Аламеина и тек је огромна надмоћност непријатеља, послије борби које су пружиле праве примјере херојства, натјерала их да се повуку више на запад, послије тешких борби које су морали издржати поглавито у обалској зони афричке пустиње.

С друге стране, огромни напори које улажу Енглеска и Америка у развијање офанзиве која је сада у току још више потврђују важност средоземног бојишта.

Тактичка ситуација и надаље остаје неизвјесна, пошто су нанесени велики губици непријатељу, који је своје напредовање платио огромним жртвама у људству и материјалу.

ЊЕМАЧКИ БИЛТЕН ОД 5 НОВЕМБРА 1942-XX

Фиреров Главни стан јавља:

На западном дијелу Кавказа је њемачка пјешадија пошто је сломила јаки совјетски противнапад заузела непријатељске положаје, борбени авиони су уништили у лучкој зони Туапсеа 3 трговачка брода од укупно 3.800 тона. Јуришни авиони су напали непријатељска снабдијевања. У предјелу Алагира у току су жестоке нападачке борбе против непријатеља који се храбро брани. Ваздухопловство је бомбардовало концентрације совјетских трупа и складишта између ријеке Терек и Ума, као и жељезничке трачнице на југу од Астрахана. У Стаљинграду вођене су побједничке смјеле акције. Разрушена је једна непријатељска стратешка тачка и дошло се до непријатељских положаја. Одбрамбене снаге на Волги потопиле су један ријечни бродић. Извршени су ваздухопловни напади против стратешких база на вараду завијутка Волге, као и батеријских положаја на Истоку. На Донском фронту су италијанске трупе одбиле један покушај прелаза преко ријеке, на централним као и на западним секторима фронта су храбре њемачке трупе уништиле велики број борбених положаја и њихове центре. Пропали су локални непријатељски напади. Борбени авиони су бомбардовали важне совјетске центре снабдијевања и саобраћаја. Од 10 до 31 октобра уништено је на Источном фронту 615 непријатељских апарата од којих 535 у ваздушним двобоима, 61 од стране противавионске артиљерије, а остатак је уништен на земљи. У истом размаку времена су Њемци изгубили 56 својих апарата.

Борба у Египту је још у току на цијелом фронту. Њемачко-италијанске оклопљене јединице храбро се одупиру непријатељским масовним нападима. На сјеверном сектору су се наше трупе по плану повукле на спремљене положаје на другој линији. Борбене ваздухопловне снаге су извриле напад на британске оклопљене формације као и артиљеријске положаје. Током 3 и 4 новембра су њемачки и италијански ловци срушили у ваздушним двобоима а против надмоћнијег непријатеља 30 апарата. Изгубљена су 4 наша авиона. На сјеверном Леденом мору је ваздухопловство потопило 1 трговачки брод од 7.000 тона и оштетило 2 велика теретна брода.

Источни фронт

Операције на фронту код Терека раавијају се у правцу великих транскавкаских артерија. Југоисточно од ријеке наставиле су њемачке и савезничке трупе своје побједоносне нападе, савлађујући велике теренске потешкоће, на земљишту које бољшевици огорчено бране, појачавши своје положаје природним запрекама. Њемачке су јуришне трупе, уз помоћ пионирских и крчитељских одреда, као и ваздухопловних ескадрила, што су оперисале са ниских квота, освојиле многобројне утврде.

На сектору код Туапсеа наставља се њемачко напредовање према новим унапред постављеним циљевима. Непријатељ је претрпио тешке губитке у људству, ратном материјалу и заробљеницима. Југоисточно од Туапсеа одбијени су поновљени непријатељски напади са тешким губицима на страни црвених. У луци потопљена су од стране њем. авиона 3 тргов. брода од укупно 5000 т.

ДНБ савнаје да је биједно пропао један бољшевички напад на њемачке положаје у зони Елбруса. Непријатељској формацији је послије два дана пењања успјело да се приближи, али је дочекана страховитом паљбом. Нити једном једином непријатељском војнику није успјело да се спаси. Совјетског команданта убио је из револвера један совјетски комесар.

Савнаје се да је 3 ов. мјесеца оборено у ваздушним борбама 35 непријатељских авиона, а највише их је такође уништено на земљи по разним аеродромима.

У Стаљинграду су њемачки јуришни одреди настављајући операције чишћења освојиле једну совјетску утврду. Поновљени непријатељски напади сломљени су. На Волги је потопљен један велики брод. Жестоки напади њемачког ваздухопловства били су усмерени против непријатељских утврда западно од завијутка Волге и батеријских положаја источно од ријеке. Противавионска артиљерија ваздухопловства потопила је сјеверно од Стаљинграда још једну топовњачу.

На западном сектору Кавказа њемачка је пјешадија, одбивши жестоке совјетске нападе, продрла је међу противничке положаје и заузела, уз крваве губитке по непријатеља, нове положаје.

Ситуација у Индији постаје сваког дана све више критична и тешка

Студентима и наставницима провинције Бихар забрањено је да буду чланови политичких организација и да учествују на скупштинама и манифестацијама ма какве врсте. Та мјера је донешена услед тога што се индијски наставници и ученици увијек налазе у првим редовима постојећег покрета. Ухапшена је стотина Индуса под оптужбом да су водили пропаганду против енглеске власти. Једноме мјесту провинције Асам наметнута је глоба од 25.000 рупија. У Бомбају је дошло до сукоба.

Енглеска полиција извршила је претрес у општинском уреду Калкуте, послије којега су ухапшена три индуска чиновника оптужена да су промијенили податке с неким националистима, како би спријечили њихово хапшење. У Калкути избили су нови нереди. Три агента су рањена у сукобу са једном колоном демонстраната. У Каракију експлодирала је бомба на улазу у једну кафану коју посјећују Енглези.

Лондонске дискусије о именовању новог поткраља Индије изазивају велико интересовање у политичким круговима у Новим Делхијама. Ако се вјерује новинарима, не може се надати никаквом задовољавајућем рјешењу индијског проблема све док британском политиком руководи конзервативна партија.

У више индијских сревова дошло је такође до нових сукоба. Јуче је у Алахабаду ухапшен секретар Пандита Нехру, након што је полиција извршила код њега кућни претрес. У провинцији Бомбаја експлодирало је више бомби. 5 бомби нађено је на једном камиону. Једна је експлодирала у уреду бомбајског гувернера. Друге двије експлозије догодиле су се у Пуни. У разним мјестима уједињених провинција донешене су одлуке о казнама колективном глобом. Индијски националисти примјењују сада једно крајње средство пропаганде. На новчаницама пишу они реченице које позивају народ на борбу за слободу отаџбине. Тако се налазе слиједеће реченице: „Енглези, напустите Индију“, „Индуси, подигните се у масама против странаца“, „Вријеме раздора је прошло“, „Боримо се сви заједно против Енглеске“.

ПРЕГЛЕД СТРАНЕ ШТАМПЕ

Лист „Тајмс“ објављује једну Рајтерову информацију, а „Дејли Телеграф“ доноси један допис у којему се износе критике претсједника Тредјуњона, Тенера и Робертса у вези са производњом Сједињених Држава. Након посјете учињене фабрикама наоружања изјавио је Тенер да није баш остао импресиониран браном и станјем производње. Такође и Робертс је дао аналогне изјаве. „Дејли Скеч“ пише: „Такоми настављамо са потцјењивањем свог непријатеља“. Чланак побија тврдње, које виде супротност између програма фашизма и духа италијанског народа уколико се тиче рата. Италијани чине своју дужност као и сваки други народ. Толике супротности уствари не постоје, — примјећује лист — Италијани се красно боре на свим фронтовима. Чланкописац завршава изјавом да ово сигурно није пријатно у овоме часу, и сигурно не претставља потврду онога што је речено у вези са побједом над Италијом и унутрашњим сломом те земље. „Дејли Телеграф“ изриче велико задовољство у вези са одлуком британске владе да настави са бомбардовањима италијанских градова.

Коментарише се из Швајцарске да енглески програм конструкција бродова наилази на велике потешкоће. Нарочито се то тиче конструкције брзих бродова, који услед огромног простора потребног за машине могу да приме само мање терете. Енглеска је присиљена да гради ту врсту малих бродова, јер је енглеска тонажа знатно опала, па се од бродова тражи већа брзина. Швајцарски листови истичу да најтежи проблем британских бродоградилишта лежи у фабрикацији мотора за брзе бродове. Питање горива у Енглеској још се више отежало; за сљедећу зиму предвиђају се нова велика ограничења у расподјели угља.

Лондонски лист „Дејли Телеграф“ истиче у једном допису из Вашингтона Кноксове изјаве о бици код Саламонских Острва. Американски министар морнарице, уз сва своја увијања, није могао сакрити у потпуности губитке које су претрпиле америчке снаге у југоисточном дијелу Пацифика. Такође и у поморским круговима не настоји се умањити тежина ситуације. Неки кругови су изјавили мишљење да се Сједињене Државе морају припремити на најгоре. „Дејли Мејл“ спомиње опет Вилкијеве говорничке манифестације, одобравајући у потпуности критике које је тај американски политичар упутио управљачима своје земље услед недовољног испуњавања преузетих обавеза према Кини и Русији.

КРАТКЕ ВИЈЕСТИ ИЗ ИНОСТРАНСТВА

— Цијела њемачка штампа истиче како одлуке донешене у Италији у вези са исхраном становништва доказале, супротно тврдњама непријатељске пропаганде да је и Италији питање исхране повољно рјешено.

— Њемачки бомбардери гађали су аеродроме на острву Малти. Ловци из пратње разорили су један „Спитфајер“.

— У Ирској се настављају демонстрације припадника ирске републиканске армије. Белфасту је током једне демонстрације бачена бомба на једну фабрику која ради за Англосасе.

— Претсједник трговачког уреда одржао је у Лондону говор о суровим мјерама примјењеним у Енглеској на пољу исхране грађанства.

— Јуче се састао министарски савјет по претсједништвом Сарацоглуа. Узето се у разматрање унутрашње стање Турске и проблеми њене исхране, те су подузете важне мјере.

— Сазнаје се из Техерана да су енглеске власти у посљедњем тренутку забраниле манифестације организоване за прославу рођендана иранског Шаха. Енглези су се бојали да би прослава могла добити антибританског карактер.

— Ваздухопловни дописник Рајтера тврди да је Велика Британија изгубила прошле недјеље у својој акцији над Средњим Истоком и над Малтом 40 авиона. Приликом напада на Италију изгубило је британско ваздухопловство 11 авиона и 3 америчаске летјелице.

— Вијести из Бејрута јављају да је поновљен у Сирији и Либанону бити одређен полицијски час.

— Један лабуристички посланик дао је Парламенту неколико сиротамачких наслова бољшевичкој Русији. Он је рекао да совјетска влада дошла у такво стање услед политике Велике Британије. Исти посланик говорио је затим пред 25.000 људи сакупљених у Трафалгар-Скверу захтијевајући стварање другог фронта. Посланик је рекао: „Ја распрашујем империјалистичке снаге једна и минулна лудост.

— У Турској су отпочеле велике манифестације пригодом 19 годишњице оснивања турске републике. Чланови дипломатских представништава вратили су се послије љетњег боравка у Анкару да присуствују прослави. 1 новембра одржаће претсједник републике говор.

Штампарија „Обод“ — Цетиње